

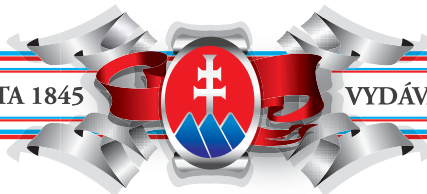
Ľudovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 29
12/2014
29. marec 2014

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

KOŠICE ZÍSKALI
EURÓPSKE PARAMETRE
Strana 4.

SÍDLO LITERÁTOV
V OSÍDLACH ŠPEKULANTOV
Strana 5.

V SEDEMNÁSTICH PREŠIEL
OŠMIMI VÁZNICAMI
Strana 6.

SPLIETAJÚ KORBÁČ
Z OLIVOVÝCH RATOLESTÍ
Strana 7.

SLOVÁK, KTORÉHO
POZNAL ČAR AJ LENIN
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Slovenská republika má dvadsaťdva rokov, ale jej hymna stosedemdesiat! Rozdiel v dátumoch hovorí veľa. Je to výraz dlhého úsilia o slovenskú identitu a štátnosť. Povedzme na desene: všetko to, čo sme prežili v úsilí o identitu a štátnosť, sa nestratilo a je naliehavou výzvou pre globalizovaný dnešok.

Hymny majú svoje príbehy, tá naša vznikla po suspenzovaní profesora Ľudovíta Štúra z bratislavského lýcea na ceste jeho študentov do Levoče v roku 1844.

Nie všetci hymnu vedia, nie všetci ju spievajú, keď treba, a málokto vie jej všetkých šesť slôh. Matičiari majú svoju Kto za pravdu horí – od Kuzmányho, podpredsedu Matice. „Objaviteľom“ a bojovníkom za to, aby naša štátna hymna mala nielen prvú, ale aj druhú slohu o tom, ako Slovensko dlho spalo, bol skvelý matičný vedec Pavol Vongrej, jeden z inšpirátorov Drahoslava Machalu. Prvé verše hymny sú v kove na dolnokubinský dome jej autora Janka Matúška, ale vedno s Kriváňom je faksimile rukopisu hymny v bratislavskej reštaurácii Divný Janko, nápad Drahoslava Machalu, ako dôkaz, že Vongrejo-va energia sa nestratila, len sa premiestnila.

Keď si teraz v marci pripomíname sto sedemdesiate výročie našej hymny – teda sto päťdesiat rokov úsilia o zvrchovanosť a slovenskú identitu, nedá sa nijako obísť text Sama Tomášika, evanjelického farára, ktorý už v roku 1834 napísal slová piesne Hej, Slováci! Tá v 19. storočí plnila úlohu hymny Slovákov natoľko, že sa na isté obdobie (1939 – 1945) stala prvou slovenskou štátnou hymnou. Po prvý raz sa však spievala v Prahe v roku 1938. Vtedy vznikla totiž prvá asymetrická československá trojfedrácia Čiech, Slovenska a Podkarpatskej Rusi. Marcové výročia sú dodnes veľmi živé. Patríme medzi tie národy, ktoré majú dosť roboty s tým, aby sa vyrovnali sami so sebou, s vlastnými nielen staršími, ale už aj s najnovšími dejinami.

Dušan D. KERNÝ

Matica slovenská otvorila na Bratislavskom hrade Rok kráľa Svätopluka a Andreja Hlinku

Pocť panovníkovi starých Slovákov

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Tento rok si pripomíname hneď dve vzácne výročia, a to 1 120. výročie smrti kráľa Svätopluka a 150. výročie od narodenia ďalšej významnej osobnosti našich dejín Andreja Hlinku. Práve preto zorganizovala Matica slovenská v stredu 19. marca na nádvorí Bratislavského hradu slávnostné zhromaždenie, na ktorom bol otvorený Rok kráľa Svätopluka a Andreja Hlinku. V rámci roku Matica slovenská a jej regionálne štruktúry pripravujú desiatky spomienkových podujatí na tieto dve osobnosti našich dejín.

Matičari z celého Slovenska sa stretli v Bratislave napriek veternému počasiu.

Okolo tristo matičiarov a vlastencov neodradilo ani veterné a daždivé počasie. Pôvodne plánované miesto konania zhromaždenia pri jazdeckej soche kráľa Svätopluka organizátori operatívne zmenili a účinkujúci, hostia aj diváci sa presunuli na nádvorie Bratislavského hradu.

■ MONUMENTÁLNY SYMBOL
„Prišli sme sem budovať silný vzťah k slovenskej štátnosti,“

povedal v úvodnom prejave podpredsa Matice slovenskej Jozef Šimonovič. Nezabudol prítomným pripomenúť podpásovce útoky, ktoré sa zniesli na sochu kráľa Svätopluka organizátori operatívne zmenili a účinkujúci, hostia aj diváci sa presunuli na nádvorie Bratislavského hradu.

nečnom dôsledku sochu z čestného miesta na Bratislavskom hrade odstrániť. Nepodarilo sa im to a Svätopluk aj z tohto boja vyšiel víťazne, tak ako neprehral počas svojho panovania ani jednu bitku, zdôraznil vo svojom prejave historik Anton Hrnko. Ten okrem iného povedal: „Nebojoval proti svojmu v cudzom záujme a zabezpečil na našom území dlhodobý mier. Pomáhal šíriť kresťanstvo i vytvoril najstaršie biskupstvo,

ktoré je v Nitre. Bol to náš prvý medzinárodne uznávaný kráľ.“

Celé podujatie sa nieslo v slávnostnom duchu s bohatým kultúrnym programom, kde mali svoje miesto aj poézia v podaní herečiek Idy Rapačovej a Evy Kristinovej či spev detského speváckeho zboru zo Základnej a materskej školy kráľa Svätopluka v Šintave.

■ KROKY HRDOSTI

Na rok kráľa Svätopluka a Andreja Hlinku pripadá ešte jedno dôležité výročie.

Práve v roku 2014 si pripomíname aj 170. výročie slovenskej štátnej hymny. Prečo, kedy, ako, kde a s akým nápevom túto burcujúcu pieseň zložil dvadsaťtriročný oravský mládenec Janko Matúška, o tom informoval člen predsedníctva Matice slovenskej Drahoslav Machala: „Z prvého slovenského študentského protestu sa stala štátna hymna ako jeden zo symbolov slovenskej nezávislej republiky,“ uzavrel svoj príhovor. Na záver slávnosti vystúpil s príhovorom predseda Matice slovenskej Marián Tkáč. „Ako štátnotvorný národ sa my Slováci nedáme zniesť a ani si spochybňovať hodnoty, udalosti a osobnosti našej národnej histórie,“ povedal na úvod svojho prejavu, ktorý sa niesol v znamení krokov k národnej hrdosti.

3 OTÁZKY PRE:

Sergeja KOZLÍKA, predsedu Strany demokratického Slovenska

Je na čase spoliehať sa na seba samých

• **Má v súčasnosti význam zakladať nové politické strany?**

Isteže má, predovšetkým preto, že po zániku HZDS vzniklo na politickej scéne vákuum. Na Slovensku chýba skutočná stredolavá strana so zreteľným národným, sociálnym aj kresťanským prístupom, ktorá nemá zjavné prepojenie na silné a nátlakové podnikateľské skupiny.

• **Nemáte obavy, že vás budú stotožňovať s mečiarizmom?**

SDS určite nebude stranou jedného muža. Musím tiež zdôrazniť, že pojem mečiarizmus bol umelo vytvorený na diskreditáciu strany, ktorá mala rozhodujúce postavenie v živote národa,

a tiež na zakrytie prešlapov neskorších vládnych strán, najmä pravicových. Novú SDS legitimuje fakt, že mnoho jej členov sa nezištné podieľalo na vytvorení samostatnej Slovenskej republiky a položení jej základov. Sme na to hrdí.

• **Aká je vaša ponuka pre voličov?**

Chceme v politike Slovenska pôsobiť ako dobrá sila. Dobrá sila, ktorá vychádza z hlbokých znalostí domáceho hospodárskeho a sociálneho prostredia, ale aj zo znalostí vývoja Európskej únie. Slovensko sa pri riešení svojich problémov nemôže spoliehať len na dary z Únie, ale

musí v prvom rade nastúpiť na cestu k lepšej organizácii štátu a k lepšiemu využitiu svojho vnútorného potenciálu. Principiálne zmeny treba uskutočniť v oblasti vzdelávania a odbornosti pracovnej sily, pri využívaní potenciálu krajiny rozvojom agropotravinárstva, cestovného ruchu a služieb; k investíciám motivovať nielen zahraničných, ale aj domácich podnikateľov. Chceme komunikovať naše riešenia s ďalšími štandardnými stranami a prijímať ich v širšej konštelácii politických síl aj formou ústavných rozhodnutí.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ
Foto: L. LESAY

V SNN 13/2013
SI PREČÍTATE

- Arbitráž je pozitívna zmena vyše deväťdesiatročného úsilia Maďarov o revíziu Trianonu
- Začala sa občianska petícia za záchranu slovenskej pôdy pred kupcami zo zahraničia
- Slovensko bude mať nového prezidenta – analýza výsledkov priamej voľby hlavy štátu

R - 2014018

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
9770862882007

Prečo je dôležité zvyšovať úroveň slovenského školstva a efektívnosť vzdelávania

Politizácia a polená pod nohami nie sú oporou reforiem

Štefan SAMSON

Dvadsať rokov slovenskej samostatnosti prinieslo zmeny takmer vo všetkých oblastiach nášho života. Zmeny, ktoré nastali v školstve, a to na všetkých jeho úrovniach, nie všetkých tešia. Nepriniesli a neznamenal len zlepšenia a pozitíva, a tak dnes máme vo vzdelávacom systéme a v školstve priveľa problémov. Vz dali sme sa mnohého dobrého a prijali sme veľa nie najlepších zákonov a opatrení, čím došlo vo vzdelávaní, ako aj v učiteľskom povolaní k istej dehonestácii. Naprávať chyby, ktoré sa stali, a dať vzdelávaniu význam a dôstojnosť, ktorá mu patrí, sa nám nateraz nedari.

Každý jeden minister školstva – a nebolo ich za tých dvadsať rokov málo – vždy začínal akoby na zelenej lúke. Každý sa snažil zlepšiť a pozdvihnúť úroveň vzdelávania. Aspoň to deklaroval. Chcel zvýšiť kvalitu školstva, ale tá akoby sa od nás vzdalaovala a posúvala nás nie dopredu, ale k zaostávaniu. Príčin tohto nie najlepšieho stavu v našom školstve a vo vzdelávaní je veľa.

■ ROZPORNÉ HODNOTENIE

Keď nastupoval do funkcie ministra školstva Dušan Čaplovič, tak si predsavzal a sľuboval, že zastaví prepád úrovn e v školstve a urobí všetko, aby pozdvihol jeho kvalitu, priblížil vzdelávanie potrebám hos-

podárstva a zvýšil jeho efektívnosť. Dnes, takmer po dvoch rokoch, ak by sme mali posúdiť, ako minister sľuby plní a školstvo zlepšuje, hodnotenia by sa pravdepodobne rozchádzali. Sľúbil, že nedá súhlas na vznik novej vysokej školy – a dal. Vznikla nová súkromná škola – Vysoká škola Goethe. Podľahol tlakom a súhlasil so zvýšením veku u garantov študijných odborov na vysokých školách na sedemdesiat rokov. V týchto dvoch prípadoch ho nepodržala ani vlastná politická strana, skôr by sa dalo povedať, že ho tomu „vlastní“ nabádali. Nie tak rázne, ako by si želal a predsavzal, sa zvyšuje efektívnosť v školstve a vo vzdelávaní. Proti zatváraní niektorých vysoko

neefektívnych malotriedok protestujú rodičia aj obecné samosprávy. S uznaním však treba hodnotiť, že v tomto prípade ministerstvo zvolilo rozumný prístup a ich postupné zánikanie prichádza a uskutočňuje sa len v prípadoch, ak nie sú iné lepšie riešenia.

■ ŽIACI AKO ŽIACI?

Súkromné školy protestujú, aj keď sa ešte s konečnou platnosťou nerozhodlo, že dostanú menej peňazí na žiaka, pretože majú možnosť získavať finančné zdroje aj zo školného. Na strane protestujúcich škôl sú aj niektorí politici, poslanci opozičných strán, ba dokonca aj jeden bývalý minister školstva, ktorí

tvrdia, že by išlo o ich diskrimináciu, pretože štát má dávať na každého žiaka rovnako vysokú čiastku peňazí bez ohľadu na to, o akú školu ide a kto je jej zriaďovateľom. To, že takto sú súkromné školy vo výhode a získavajú viac peňazí na žiaka, to už za diskrimináciu nepovažujú.

Do nemilosti upadol minister školstva aj tým, že finančné prostriedky na aktivity žiakov vo využívaní voľného času presunul na obecné samosprávy. Tie s tým súhlasia, protestujú súkromné inštitúcie a organizácie, ktoré tieto služby poskytujú a ktoré takto prišli o určitú časť svojich príjmov a zárobkov, aj keď nie vždy oprávnených. Terajšiemu ministrovi neprajú viacerí. Niektoré médiá ho sústavne kritizujú. Domnievame sa, že poväčšine neoprávnene, dalo by sa povedať, že to robia zámerne. Nepáči sa im, odpisujú ho. Niektorí idú tak ďaleko, že trebárs v časopise Trend sme mohli nie tak dávno čítať, že tento rok je posledný rok jeho ministrovania. Aj politická strana SaS pre údajné pochybnosti v hospodá-

rení na ministerstve školstva navrhuje jeho odvolanie.

■ POLENÁ POD NOHAMI

Ani jeden minister školstva to u nás nemal ľahké. Tento súčasný zdá sa, že to má najťažšie. Dôvod je podľa niektorých aj ten, že chce v školstve a v terajšom systéme vzdelávania urobiť podstatné zmeny, čo by sa zas niektorých dotklo a narušilo ich podnikateľské záujmy v tejto oblasti. Treba si však uvedomiť, že ak naozaj chceme zvýšiť úroveň, kvalitu a efektívnosť vzdelávania, musí prísť minister a ministerstvo školstva s ďalšími opatreniami, ktoré treba urobiť. Určite nebudú vždy po vôli každému – žiakom, rodičom, školám, učiteľom, odborom, politikom, politickým stranám... Politizácia vzdelávacieho systému nám však nevyrieši jeho problémy a ani nezvýši jeho kvalitu. Prínosom nie je ani zo vzdelávania robiť podnikateľskú činnosť

Autor je profesor na Ekonomickej fakulte TU Košice.

Verejné registre sťažia život zločincovi, ktorí skrývajú nelegálne majetky

Pravidlá proti praniu špinavých peňazí

Ivan LEOPOLDOVSKÝ

Mená konečných vlastníkov podnikov a trustov by mali byť uvedené vo verejných registroch, spravovaných členskými štátmi. Vyplýva to z nových pravidiel na boj proti praniu špinavých peňazí, ktoré schválil Európsky parlament. Navrhovaná legislatíva požaduje od bánk, audítorov, právnikov, realitných agentov a kasín väčšiu ostražitosť voči podozrivým transakciám svojich klientov. Cieľom nových predpisov je sťažiť utajovanie pochybných obchodov a podporiť tak boj proti daňovým únikom.

„Naša ekonomika v súčasnosti stráca následkom daňových únikov obrovské množstvo prostriedkov,“ uviedla spravodajkyňa výboru pre občianske slobody Holanďanka Judith Sargentini (Zelení/EFA). „Dnešok je dobrým dňom pre občanov, ktorí dodržiavajú zákony, ale mizerným dňom pre zločincov,“ dodal spravodajca Výboru pre hospodárske a menové veci EP Lotyš Krišjānis Kariņš (EPP). Verejné registre sťažia život zločincovi, ktorí sa usilujú ukryť svoje peniaze. Na základe poslancami schválených pozmeňovacích návrhov k predloženému textu smernice o boji proti praniu špinavých peňazí (AMLD) by verejné centráln e registre obsahovali informácie o skutočných konečných vlast-

níkoch všetkých druhov spoločností, vrátane nadácií, holdingov a trustov. Registre by mali byť podľa poslancov vzájomne prepojené a na základe identifikácie osoby, ktorá požiada o prístup k informáciám na základe on-line registrácie, aj verejne prístupné.

■ PODOZRIVÉ TRANSAKCIE

Navrhované pravidlá by požadovali od bánk, finančných inštitúcií, audítorov, právnikov, účtovníkov, daňových poradcov a realitných agentov, aby boli ostražitejší voči podozrivým transakciám svojich klientov. Do pôsobnosti smernice spadajú aj kasína. Poskytovatelia iných služieb v oblasti hazardných hier, pri ktorých je riziko prania špinavých peňa-

zí nízke, by mohli byť členskými štátmi z pôsobnosti nových pravidiel vyňať.

Parlamentom schválené zmeny v smernici o boji proti praniu špinavých peňazí podporujú prístup založený na hodnotení rizika. Ten členským štátom umožňuje lepšie identifikovať, pochopiť a obmedziť riziká prania špinavých peňazí a financovania terorizmu. Parlament tiež schválil nariadenie o prevode finančných prostriedkov, ktorého cieľom je zvýšiť sledovateľnosť platcov, príjemcov a ich majetku.

■ REAKCIE NAŠICH

Pravidlá týkajúce sa „politicky exponovaných osôb“, teda osôb, u ktorých je pre ich medzinárodnú

funkciu riziko korupcie vyššie, by podľa poslancov mali byť rozšírené aj na „domáce politicky exponované osoby“, ktorým sú alebo boli zverené významné verejné funkcie členskými štátom. Týka sa to napríklad hláv štátov, členov vlád, sudcov najvyšších súdov, poslancov a podobne.

„Vystúpením v pléne som poukázal na falošnosť EÚ, ktorá navonok deklaruje iné ciele, ako je skutočnosť. Vyšetrovanie pohybu záhadne zmiznutých zdrojov z ukrajinskej ekonomiky ukázalo, že tieto peniaze sú ukryté v holandských trustoch, a nie v zámorských daňových rajoch. Aj štáty EÚ dnes v tichosti profitujú z prania špinavých peňazí,“ uviedol poslanec Jaroslav Paška (EFD).

„Rozsah prania špinavých peňazí je obrovský, a preto je každé opatrenie vítané a podporované. Prijatá smernica napomôže fungovanie obchodných registrov v členských štátoch, ktoré budú zahŕňať informácie o reálnom vlastníctve a pomôžu identifikovať skutočné zisky spoločností, predovšetkým pri cezhraničných obchodných transakciách,“ vyjadrila sa poslankyňa Monika Smolková (S&D).

„Pri boji proti praniu špinavých peňazí je dôležité poznať skutočných vlastníkov podnikov alebo obchodných transakcií. Len tak sa dá zabrániť, aby prostriedky získané trestnou činnosťou boli legalizované. Preto je potrebné zlepšiť fungovanie obchodných registrov v členských štátoch a ich prepojenie,“ vyhlásila poslankyňa Anna Záborská (EPP).

■ ĎALŠÍ POSTUP

Európsky parlament schválil úpravy legislatívneho návrhu v prvom čítaní s cieľom zhrnúť doteraz vykonanú prácu na predložení textu a odovzdať ju po voľbách novému parlamentu. V máji zvolení poslanci sa tak budú môcť rozhodnúť, či budú pokračovať v práci vykonanej počas aktuálneho funkčného obdobia alebo začnú od nuly.

Smernicu o boji proti praniu špinavých peňazí poslanci schválili pomerom hlasov 643 (za): 30 (proti): 12 (zdržalo sa hlasovania). Nariadenie o prevodoch finančných prostriedkov poslanci schválili pomerom hlasov 627 (za): 33 (proti): 18 (zdržalo sa hlasovania).

VŠIMLI SME SI

Maďarský premiér nedávno počas výročia protihabsburskej revolúcie vyhlásil, že „slabé a zbabele národy nemajú budúcnosť“. Nápadne to pripomína výroky istého fúzatého maliara izieb v Nemecku v tridsiatych rokoch minulého storočia.

Koho mal Orbán na mysli

Je zaujímavé, že nikto z predstaviteľov Európskej únie si nevšimol, že tu predstaviteľ jednej z jej členských krajín opäť vyťahuje eugeniku. Pre nie celkom ználych ide o konanie, vyvíjané v neprospech „rasovo menejcenných“ ľudí. Korene má v nacistickej filozofii tvrdiacej, že politika je založená na biológii: „Aby sme mali silný štát, je nevyhnutné mať silnú, čistú rasu!“ Nacisti chceli zabrániť „nespôsobilým“ v plodení detí a oslabovaní mocnej rasy. A robili to aj pomocou vyhladzovania celých národov z mapy Európy. Maďarsko je najjednoduchšia krajina v Európe, pretože Maďari pochopili, že dejiny netolerujú slabosť a zbabelosť, vyhlásil maďarský premiér Viktor Orbán. Pred desiatkami tisíc priaznivcov na nádvorí Národného múzea maďarský premiér zdôraznil, že slabé a zbabele národy nemajú budúcnosť.

„Ukázali sme, že ochránime maďarské rodiny pred úžerníkmi, monopolmi, kartelmi a byrokratmi, ktorí sa chcú nadradovať nad národy,“ pripomenul predseda vlády Maďarska a menoval kroky svojho kabinetu v záujme znižovania nákladov domácností, ale aj opatrenia namierené voči bankám. „Vynútili sme si úctu od tých, ktorí nás predtým nemali za nič,“ konštatoval. „Zapamätajme si, že okrem Maďarov nikto nechce, aby sme boli silní a úspešní. Vieme aj to, že na pokračovanie potrebujeme silu a k sile potrebujeme jednotu,“ dodal Orbán, podľa ktorého je symbolom jednoty 6. apríl, čím naznačil nadchádzajúce parlamentné voľby. Jeho prejav však každého, kto má ešte v hlave hrôzy nacistického režimu. Smutné je, že okrem Slovenských národných novín si ho „akoby náhodou“ nikto z našej diplomacie nevšimol.

Ján ČERNÝ

Úspech ako od Sagana – a tiež s vavrínovými vencami v Paríži

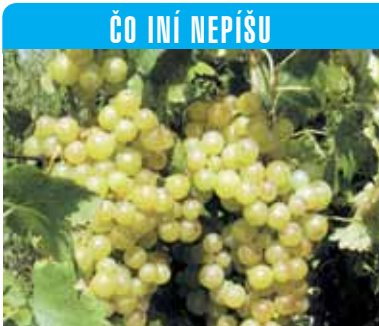
Slovenskí vinári šokovali celý svet

Na jednej z najrešpektovanejších a najprísnejších súťaží na svete – Vinales Internationales Paris 2014 – sa podarilo slovenským vinárom doslova zažiarit' a opätovne dokázať, že patria medzi svetovú špičku.

A na čele peletónu tohto obrovského slovenského úspechu stojí spoločnosť Víno Matyšák, ktorá priniesla z hlavného mesta Francúzska tri zlaté a štyri strieborné medaily! V Paríži hodnotila 1. – 5. 3. 2014 stočlenná odborná porota 3 500 vzoriek vín z celého sveta. Slovensko poslalo 149 vzoriek a získalo 16 zlatých a 34 strieborných medailí. Zo všetkých slovenských vinárstiev získalo najviac ocenení spomenuté vinárstvo.

V prepočte na počet ocenených vín nechali Slováci ďaleko za sebou vinárske veľmoci, ako je Francúzsko či Španielsko, a zreteľne vyhrali aj súboj s Českou republikou (50 : 26), meraný počtom zlatých a strieborných medailí. Naši vinári tak svet ukázali, že ich vína patria nielen medzi slovenskú, ale aj celosvetovú špičku. Zbierajú ocenenia po celom

svete a Paríž je každý rok pre vinárov veľmi očakávanou súťažou, pretože tam uspejú skutočne len najlepší. Naopak, na Slovensku sú super- a hypermarkety plné lacných a nekvalitných „akoževín“ z Južnej

ČO INÍ NEPÍŠU

Ameriky, Austrálie a aj z iných i najvzdialenejších kútov sveta. Malo-karpatské vína, vína z Ponitria alebo zo slnečného východu šancu v tejto konkurencii u nás nemajú. Je na počudovanie aj na zlosť, že nám obchodníci bránia v prístupe k takej kvalite, nad ktorou zasli v Paríži puncovaní odborníci a ktorá tromf la produkciu najzvučnejších víníc

vo Francúzsku. „Vinohradnícke remeslo je odpradáвна súčasťou ľudskej histórie a kultúry. Vyšlachtit' vinič, dopestovať zlatisté či rubínovočervené bobule hrozna a urobiť z nich dobré víno, je skutočné umenie, ktoré ľudia stáročiami rozvíjajú do čoraz dokonalejších podôb. A Slovensko do dejín vinohradníctva neodmysliteľne patrí, veď vieme, že vinohradnícke tradície na svahoch Malých Karpát siahajú až do čias starých Kelto v Rimanov. A že sa za tie stáročia, ba tisícročia udialo všeličo zaujímavé a že vinohrady a vinohradnícke dvory okrem starobylých vínných pivníc naplnených vzácnym mocom skrývajú aj nespočetné množstvo neuveriteľných príhod a tajomstiev, o tom, by vinohradníci vedeli rozprávať.“ Tak píše v knižke Vydavateľstva Matice slovenskej s názvom Vinohradnícke povesti jej autorky Dobroslava Luknárová a Zuzana Kuglerová. A sláva našich vín sa tak objavuje na Slovensku už iba na policiach s knižkami.

Ivan BROŽÍK

Voľby prezidenta nie sú lotéria

Eva ZELENAYOVÁ

Ak by v roku 1998 Slovensko nepostihol tajfún s názvom Zmena, tak súčasná výzva predsedu SDKÚ-DS Pavla Freša: Nedajme všetko jednej strane, by iste vyznela dôveryhodnejšie. Tak ako v roku 1998 aj v roku 2014 slovenskú politickú scénu charakterizuje masívna kampaň pravice. Síce obsahovo prázdna, ale slovne priam fascinujúco pôsobiaca. Kto by nechcel zmenu? Kto by chcel ponechať osud krajiny jednej strane? Zmena v roku 1989 priniesla zmenu režimu a pochovala totalitnú moc jednej strany. Podvedomie funguje a treba uznať, že pravicoví politici sú dobre vyškolenými propagandistami, čo dokazujú oživovaním resentmentov na obdobie, ktoré spoločnosť zavrhol.

V politike sa dejú veci, aké by

občan možno nikdy neočakával. Dodnes nie je dostatočne zodpovedaná otázka, prečo medzi premiérom Vladimírom Mečiarom a prezidentom Michalom Kováčom došlo k odcudzeniu, ba až k otvorenému nepriateľstvu. Kováč bol predsa kandidátom na hlavu štátu tej istej strany, z ktorej pochádzal Mečiar. Ibaže HZDS nedisponovalo ústavnou väčšinou hlasov potrebných na zvolenie prezidenta, v tom čase parlamentom. Iba Kováč a vtedajší predseda KDH Ján Čarnogurský by mohli povedať, za čo dostal Kováč podporu kádehákov, bez hlasov ktorých by nebol zvolený za prezidenta. Ako sa z ľavičiara stal pravičiar, ako začal polarizovať politickú scénu a do politiky vnášať konflikt, konfrontáciu. Vymenil osud Slovenska za osobnú kariéru?

V súčasných prezidentských voľbách sa deje čosi podobné. Prezidentskému kandidátovi Andrejovi Kiskovi vyslovili podporu všetky pravicové strany napriek tomu, že ich favoriti Hrušovský a Kňaž-

KOMENTÁR

ko ho pred prvým kolom volieb tvrdo napadli a obvinili, že svoj majetok nenadobudol čistým spôsobom. Viliam Fischer bol prvý z kandidátov, ktorý na brífingu obznamil verejnosť s dokumentmi usvedčujúcimi Kisku z toho, že majetok získal z úžery. A od Kisku nenasledovalo nijaké trestné oznámenie. Fischer mu za to nestál? Kiska na Slovensku predstavuje akýsi prototyp Georga Sorosa, samozrejme v slovenských rozmeroch. Rovna-

ko ako Soros aj Kiska získal kapitál špekulatívnymi obchodmi, aj z Kisku sa stal filantrop, rovnako ako zo Sorosa. V jednom však podobní nie sú. Soros sa nezaujímal o vysokú politickú funkciu ako Kiska.

Uchádzač o funkciu hlavy štátu by mal byť dôveryhodnou, bezúhonnou osobnosťou. Kiska sám priznáva, že svoju kampaň začal v roku 2012, teda dva roky pred oficiálne stanoveným termínom. Zákon, na základe ktorého sa uskutočňujú voľby prezidenta, hovorí, že kampaň sa začína pätnásť dní a končí štyridsaťosem hodín pred začiatkom voľby. Ako je možné, že napriek porušeniu zákona predseda parlamentu prijal Kiskovu kandidatúru. Čo sa dá očakávať od prezidenta s rozsiahlymi právomocami, ak si zákony štátu, ktoré ho chce byť prezidentom, necíti?

Pavol Frešo tvrdí, že Fico sa nehodí na funkciu prezidenta, lebo je človekom konfrontácie. Dohodol sa vraj len s Mečiarom a so Slotom. Nie je to pravda. V roku 1999 kandidátom na post prezidenta bol Rudolf Schuster, predseda SOP, jednej z koalíčných strán, v kto-

rej bola aj SDL s Ficom. A koalícia, aj s Ficom, sa dohodla na svojom kandidátovi. V tom čase nebol problém ani v tom, že štát bude v rukách jednej koalície, ktorá dokonca disponovala ústavnou väčšinou a mala aj „svojho“ prezidenta? Aj túto skúsenosť má Slovensko za sebou a zamlčovať ju pred voličmi je skôr detinské než chlapské.

Vraj spolupráca so Smerom sa neodpúšťa, čím Frešo ospravedlňuje katastrofálny výsledok kandidáta ľudovej platformy Hrušovského. Preto SDKÚ-DS nikdy nebude spolupracovať so Smerom, tvrdí Frešo, takže ponúka politiku polarizácie, neporozumenia, konfrontácie, protieuropsku politiku výlučnosti. Z čoho pramení Frešov arrogantný postoj, ktorého strana sa pohybuje na hrane zvoliteľnosti? Čo urobila táto strana pre Slovensko? Čo urobilo KDH či Most – Híd? A napokon, čo urobil Kiska? To politikom v kresťanských stranách neprekáža ani jeho hodnotová bezbrehosť, dokonca laškovanie so scientológmi? A čo ak je v tom aj čosi viac?

V čom je iné Kosovo než Krym

Roman MICHELKO

Keď v roku 2008 Kosovo za asistencie niektorých veľmocí vyhlásilo samostatnosť, viacero expertov na medzinárodné právo trpko konštatovalo, že to znamená koniec helsinského systému, ktorým sa v roku 1975 vo fínskom hlavnom meste dohodlo povojnové usporiadanie Európy, zadefinovala sa nemennosť hraníc bez súhlasu dotknutej krajiny. Povestná rezolúcia OSN 1244 jasne konštatovala, že Kosovo má zostať súčasťou srbsko-čiernohorskej Juhoslávie. Každému len trocha realistickejšie uvažujúcemu odborníkovi na medzinárodné právo bolo jasné, že Kosovom vzniká veľmi nebezpečný precedens, aj keď vtedajšia ministerka zahraničných vecí USA C. Riceová tvrdila niečo celkom iné...

Podme však k pseudoargumen-

tom tých, ktorí sa snažia vysvetliť, v čom je Kosovo iné než Krym. Prvý a zásadný rozdiel je vraj v tom, že v Kosove boli etnické čistky, ba priam genocída a že teda oddelenie Kosova od Srbska bolo jedinou možnos-

POZNÁMKA

ťou, ako ochrániť „mierumilovných kosovských Albáncov“. Realita bola taká, že už od konca osemdesiatych rokov si kosovski Albánci vytvorili paralelné mocenské a politické štruktúry a v podstate ignorovali centrálnu vládu v Belehrade. Kosovská oslobodenecká armáda (UČK) útočila na srbské policajné sily, terorizovala nielen srbské, ale aj kosovské obyvateľstvo, ktoré nebolo ochotné s ňou spolupracovať. Miloševićov zásah

bol vyvolaným opatrením centrálnej vlády na ochranu Srbov žijúcich v Kosove. Pravdaže, v čase vojny sa udiali aj zločiny. Čo je však podstatné, diali sa na oboch stranách. Napokon, svedčí o tom aj kniha Carly del Ponteovej, ktorá jednoznačne potvrdila obchod s orgánmi zajatých Srbov, ktorý prebiehal v réžii vtedajších veliteľov UČK, z ktorých sú viacerí aj teraz kosovskými lídrami.

Ak by sme aj prijali argumentáciu, že po krivdách, ktoré si oba národy narobili, je reálne nemožné, aby žili v jednom štáte, treba zdôrazniť, že „humanitárne bombardovanie NATO“ bolo v roku 1999 a Kosovo vyhlásilo nezávislosť v roku 2008, teda po deviatich rokoch medzinárodnej správy v čase, keď práva kosovských Albáncov – dokonca aj tie kolektív-

ne – boli úplne akceptované a danému etniku nehrozila nijaká ujma. Takže ak argument o etnických čistkách či prenasledovaní kosovských Albáncov mohol mať akú-takú relevanciu v roku 1999, určite ju nemal v roku 2008!

A teraz Krym – ako precedens. Kto nezaujate sledoval, čo sa dialo na Majdane, musel si všimnúť, že k moci sa dostali aj extrémistické sily z Pravého sektora, ktoré s demokraciou nemajú nič spoločné. Dočasná vláda absolútne nezohľadnila reálny pomer politických síl, ale v revolučnej eufórii pripravovala revanš, ktorý by sa veľmi skoro a zásadne dotkol ruskojazyčného obyvateľstva. Reakcia východnej ruskojazyčnej Ukrajiny a Krymu bola preto logická. A výsledky referenda, ktoré sa pri účasti 85 percent obyvateľstva prihlásilo 96-percentnou väčšinou k spojeniu s Ruskou federáciou hovoria za všetko.

Takže dnes len stačí namiesť Kosovo dosadiť Krym. To by však medzinárodné právo muselo platiť pre všetkých rovnako. A toho sa ešte asi dlho nedočkáme.

AKO BOLO, ČO BOLO

Na Sibíri sa stretnú traja trestanci. Prvého zavreli za to, že v roku 1939 nadával na Ivana Ivanoviča. Druhého za to, že Ivana Ivanoviča chválil v roku 1941 a tretí z nich bol Ivan Ivanovič. Tento vtíp mi prišiel na um pri čítaní knižky Ivana Štelcera, ktorá vyšla s poznámkovým aparátom Martina Lacka, *Náš zápas o samostatnosť (1945 – 1992)*. Autor píše, ako sa v päťdesiatych rokoch stretol v leopoldovskej väznici s ministrom vnútra Alexandrom Machom, partizánskym veliteľom Jozefom Bruckým, ministrom spravodlivosti Prokopom Drtinom, komunistom Gustávom Husákom a s biskupmi Jánom Vojtaššákom, Michalom Gojdičom a Vasílom Hopkom.

V štelcerovskej rodine bolo to národné, sociálne a kresťanské súčasťou života. Na Ivanovho otca spomínajú s veľkou úctou v Predmieri, kde dal postaviť sochu M. R. Štefánika. Ivan vyrastal

v čase masarykovskej ČSR. Na hlohovskom gymnáziu ho učili českí profesori, kým slovenskí, s rovnakou kvalifikáciou, „lopatovali“ ako pomocní robotníci. V knižke opísal aj to,

Jediný hriech Ivana Štelcera

Peter VALO

ako z jeho otca urobili „arizátora“. Majitelia obuvníckej firmy ostali na svojich miestach a „štátny správca“ ich ochránil pred deportáciami.

Po vojne nehodnotili ľudí podľa skutkov. Súdili ich za vzťah k slovenskej štátnosti. Štelcerovci nesúhlasili s nerovnoprávnym postavením slovenského národa v pragocentristickom štáte. Svoje názory dávali najavo aj po tom, keď k nám prišiel komunizmus zo západu – z Prahy. Nevölili ces-

žoázných nacionalistov. Proces sa niesol v réžii špecialistov z ŠTB, ktorí vyrábali exemplárny prípad. Ivana Štelcera spolu s Pavlom Jančovičom obvinili z velezrady a v roku 1955 odsúdili na doživotie. Nikoho nezabil, neprepadol ani neokradol. Jediným jeho zločinom bolo, že požadoval samostatné Slovensko.

Trinásť rokov si odsedel vo väzeniach, kde mali strážiť psy lepšiu stravu ako väzni. Za celý čas smel prijať šesť-

krát návštevu a trikrát balíček s potravinami. Svojmu utrpeniu sa mohol vyhnúť, ale spoluprácu s ŠTB odmietol. Vo väzení písal sťažnosti o porušovaní zákonov. Z leopoldovskej

väznice si spolu s otcom podali žiadosť o obnovenie procesu. Jeho brat Marián napísal sudcom list o nezákonnostiach pri vypočúvaní a vedení procesu. Dokument sa na súd nedostal. Jeden exemplár našli eštebáci pri domovej prehliadke u Ivanovej mamy. Krajský prokurátor Štefan Winter-Ozimý dal Mariána zatknúť a senát pod vedením Alžbety Trattnerovej ho v roku 1958 odsúdil na dva roky. Len tak mimochodom, táto istá sudkyňa poslala za

mreže študenta herectva Olda Hlaváčka za list, ktorý napísal vlastnej matke.

Štelcera prepustili na slobodu v máji 1968 a on sa znovu v článkoch a listoch dožadoval práva na sebaurčenie slovenského národa. V tom mali Štelcerovci jasno. Už v roku 1955 poslali západným štátom Memorandum, v ktorom žiadali o vytvorenie samostatného slovenského štátu v rámci novovytvorenej Európskej únie, a tak o pol storočia predbehli svoju dobu. Keď Ivan v roku 1993 vyvesil v Trenčíne slovenskú zástavu na počesť vzniku druhej Slovenskej republiky, jej odporcovia mu rozbili okno. Hriech Štelcerovcov spočíval v tom, že sa dožadovali toho, čo je dnes našou realitou. Napriek tomu neboli od štátu docenení. Je iróniou osudu, že významujeme zarytých odporcov slovenskej štátnosti a ľudí, ktorí snívajú o jej vzniku a na jej oltár priniesli najvyššie obete, ostávajú na okraji spoločnosti. To už však nie je vtíp o Ivanovi Ivanovičovi.

SEBAOBRANA

V júli 2010 vyhlásila Organizácia Spojených národov rezolúciou 64/292 právo na prístup k vode a sanitácii za všeobecné ľudské právo. OSN tiež vyzvala všetky štáty, aby zabezpečili čistú, dostupnú a cenovo prijateľnú pitnú vodu a sanitáciu pre všetkých svojich občanov. Európska únia však v rozpore s touto zásadou deklaruje vodu ako tovar, komoditu, podliehajúcu všeobecným obchodným pravidlám spoločného trhu. Núti nové členské štáty privatizovať vodárenské spoločnosti a odovzdať ich do rúk súkromných firiem.

Falošná tvár Bruselu

Reálna politika Európskej únie vo vzťahu k vodným zdrojom je zjavne v príkrom rozpore s jej verejne deklarovaným mandátom ochrancu našich ľudských práv. Veď zo základného práva ľudí na prístup k vode urobili bruselskí úradníci svojimi nariadeniami výnosný biznis len pre malú skupinu akcionárov ovládajúcich vodárenský sektor Únie. Z diskusie poslancov Európskeho parlamentu s predstaviteľmi občianskej iniciatívy Right2water vyplynulo, že v oblasti hospodárenia s vodou presadzujú európske inštitúcie agresívne opatrenia na podporu ziskov nadnárodných spoločností namiesto rešpektovania práva ľudí na primeraný prístup k vode.

Zo slovenského zastúpenia v EP sa do odbornej diskusie o problematike vody zapojila iba SNS, v mene ktorej širokú európsku verejnosť informoval o situácii na Slovensku poslanec EP Jaroslav Paška. Podľa neho: „Aj u nás pod ochrannými krídlami bruselskej administratívy a za tichej asistencie poslušných pravícových aj ľavicových vlád postupne ovládla zásobovanie vodou nadnárodná obchodná spoločnosť Veolia Environnement S.A. s anonymnými vlastníkmi, ktorá vzápätí presadila prudké zvýšenie cien vodného a stočného pre naše domácnosti.“

Organizátori občianskej iniciatívy Right2water zozbierali na podporu svojich požiadaviek voči EÚ behom ôsmich mesiacov takmer dva milióny podpisov v trinástich členských štátoch Únie, čím splnili podmienky na prerokovanie ich požiadaviek v orgánoch EÚ. Ak je prístup k pitnej vode a sanitácii uznaný Organizáciou Spojených národov za základné ľudské právo, je v zmysle Zmluvy o EÚ primárnou povinnosťou Európskej komisie zabezpečiť, aby distribúcia vody pre obyvateľstvo bola organizovaná ako verejná služba a nie ako kšeft pre akcionárov súkromných firiem. Pri vytváraní príslušnej legislatívy je potom potrebné postupovať v zmysle ľudsko-právnych zásad, a nie podľa pravidiel voľného trhu.

Exemplárnou ukážkou brutálneho presadzovania záujmov veľkokapitálu Európskou komisiou proti bežným ľuďom bol aj jej príkaz portugalskej či gréckej vláde na sprivatizovanie štátnych vodárenských podnikov ako súčasť opatrení presadzovaných takzvanou Trojkou (Európska komisia, Európska centrálna banka a Medzinárodný menový fond) pri stabilizácii hospodárstva uvedených štátov.

Oúspešnosti občianskej iniciatívy, požadujúcej zmenu prístupu k vode tak, aby sa v dôsledku nariadení bruselskej vrchnosti nedostala úplne do rúk anonymných vlastníkov, ktorí si z jej distribúcie urobia nástroj na vydieranie ľudí, bude rozhodovať až nový Európsky parlament, zostavený na základe výsledkov májových volieb.

Robert LANDIS

S Richardom Rašim o výnimočnom vlnajšku a jeho prínosoch
Košice sa stávajú európskym mestom

Zhovárал sa František MRVA – Foto: archív rr

Košice majú za sebou výnimočný rok 2013. Vari nikdy v novodobej histórii mesta nezažili taký rozmach ako vlni. O nijakom slovenskom meste sa toľko nepísalo v slovenských a zahraničných médiách a nijaké iné slovenské mesto neinvestovalo v spolupráci s Európskou uniou také finančné prostriedky do skvalitnenia života svojich občanov ako metropola východu v roku 2013. O kultúrnom a ekonomickom rozvoji mesta sme sa porozprávali s primátorom Košíc Richardom RAŠIM.

• Zdá sa, že potomkovia Košičanov už nebudú oslavovať iba jeden významný letopočet z dejín mesta, ale dva. Teda nielen rok 1369, keď kráľ Ľudovít Veľký udelil Košiciam erbovú listinu, čo bolo prvýkrát v dejinách vôbec, že európsky panovník udelil erb mestu, ale aj rok 2013 ako rok Európskeho hlavného mesta kultúry a začiatok novej, mimoriadne dynamickej etapy ekonomického a spoločenského rozvoja mesta. Pán primátor, čo všetko pre metropolu východu Slovenska priniesol tento v unikátny projekt?

Rok, ktorý sa niesol v duchu naplňania prestížneho titulu Európske hlavné mesto kultúry, znamenal pre Košice dokončenie kľúčových investičných projektov, realizovaných v rámci tohto projektu. Miliónové investície do kultúrnej infraštruktúry, premena schátraných nehnuteľností na moderné kultúrne stánky či najväčšia rekonštrukcia a revitalizácia mestských parkov znamenali veľký krok v premene mesta na kultúrne metropolu európskych rozmerov a významu. V rámci naplňania dramatickej stránky projektu navštívili Košice umelci svetového mena, napríklad Tokijský metropolitný symfonický orchester, Jordi Savall, Krzysztof Penderecki, Tony Cragg a mnohí ďalší. Dvanásť mesiacov uplynulého roka prinieslo viac ako tristo podujatí, podporných projektov, festivalov, konferencií a rezidenčných pobytov. Turistický film o Košiciach vyhral prestížnu cenu na známom festivale v Karlových Varoch. Vďaka tomu sme zaznamenali zvýšený záujem zo strany domácich aj zahraničných turistov. Vyťaženosť ubytovacích kapacít počas kľúčových podujatí v meste bola stopercentná.

• Vďaka titulu Európske hlavné mesto kultúry sa vlni

Primátor Richard RAŠI

v Košiciach zvýšil nielen počet domácich a zahraničných turistov, kultúrnych a sprievodných akcií, ale určite významný bol aj nárast záujmu investorov.

V minulom roku vzniklo v našom meste štyristo nových pracovných miest. Avizované je výrazné posilnenie IT sektoru v najbližších rokoch, pretože firmy organizované v združení IT Valley majú za cieľ do roku 2020 zvýšiť počet pracovných miest v tomto sektore ekonomiky zo súčasných šesťtisíc na desaťtisíc. V uplynulom roku bolo pre nás podstatné nielen vytváranie podmienok na vznik nových pracovných miest, ale aj udržanie najvýznamnejšieho zamestnávateľa v Košiciach a regióne – spoločnosti U.S. Steel Košice, ktorá je dcérskou spoločnosťou najväčšieho producenta ocele v Spojených štátoch amerických, spoločnosti United States Steel Corporation.

• Aj keď bol rok 2013 v Košiciach v znamení EHMK, ži-

vot a dianie v meste boli určite oveľa mnohostrannejšie.

Máte pravdu, podarilo sa nám rozlítať nové letecké spojenie medzi Košicami a Londýnom. Košice získali čestné uznanie IT-PA 2013 za projekt automatizovaného predplatného systému na dodávku elektrickej energie na smutne preslávené sídlisko s prevahou neprispôsobivých obyvateľov Luník IX. Transparency International Slovensko ocenila mestský unikátny systém zverejňovania zmlúv, objednávok a faktúr nad rámec zákona na prospech občanov. Tých úspechov sme dosiahli viac a chceme v tomto trende pokračovať aj v roku 2014.

• Čo teda čaká Košice v roku 2014 a v rokoch nasledujúcich?

Ak som hovoril o tom, že rok 2013 sa začala nová éra úspešného moderného mesta, ktorá vojde do histórie, tak len preto, že objem investícií do jeho rozvoja v nasledujúcich mesiacoch bude

stále obrovský. V roku 2013 sme investovali do kultúry v Košiciach sto miliónov eur, v rokoch 2014 a 2015 máme pripravené investície do zlepšenia života Košičanov za vyše dvesto miliónov eur! Rozvoj mesta teda udrží dynamické tempo a jeho výsledky budú ešte viditeľnejšie a ešte významnejšie zlepšia život v našom meste, ako to bolo v roku 2013.

Pre Košice kúpime sto dvadsaťsedem nových autobusov a dvadsaťpäť nových električiek. Za vyše tri milióny eur zrekonštruujeme miestne komunikácie. Dokončíme rekonštrukciu mosta na Hlinkovej ulici, ktorý je jedným z najvýznamnejších dopravných uzlov v meste. Začneme s rekonštrukciou kúpaliska Červenej hviezdy a zainvestujeme aj do prípravy projektu nového futbalového štadióna. Začneme s budovaním Integrovaného dopravného systému. Posilníme bezpečnosť v meste prijatím tridsiatich piatich nových mestských policajtov, vytvorením dvanástich cyklohliadok a inštalovaním ďalších desiatich bezpečnostných kamier. Tých plánovaných akcií je oveľa viac a my sme presvedčení o tom, že ich výsledkom budú spokojnejší Košičania a atraktívnejšie Košice. A o to nám ide.

• Priblížili ste niektoré závery z Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta v roku 2014. Na ich dosiahnutie zaiste prispieja aj čerpanie finančných prostriedkov z eurofondov v aktuálnom programovacom období 2014 – 2020.

Vďaka práci a aktivitám v roku 2013 a implementácii projektu EHMK 2013 sme v našom regióne najlepšie pripravení na čerpanie finančných prostriedkov z programu Kreatívna Európa, v ktorom je alokovaných viac ako 1,3 miliardy eur a tie budú z Bruselu rozdeľované na regionálnom princípe. Šanca Košíc je aj preto veľmi vysoká! Stanovili sme priority rozvoja, ktoré smerujú k tomu, aby sa v našom meste cítili dobre mladí ľudia i seniori, rodiny s deťmi aj sociálne slabšie skupiny obyvateľstva, milovníci kultúry, športu, umenia, spoločenského vyžitia, prírody a príjemného životného prostredia. Aby mali Košice pred sebou perspektívu moderného mesta, v ktorom žijú ľudia radi a prežívajú v nich radi celý, dlhý a krásny život.

duchovnej cyrilo-metodskej tradícii aj budovanie svätoplukovskej štátotvornej tradície. Vlastenecký prezident je muž, ktorý systematicky buduje národnú a štátne tradície, ktorý sa nebal zastať historickosti starých Slovákov, lebo aj Slováci ako občania suverénneho štátu na mape Európy majú legitímne právo začínať svoje dejiny tak, ako to robia všetky európske a stredoeurópske národy.

Len málokto tak systematicky a výtrvalo buduje slovenské sebavedomie a ekumenickú spoluprácu katolíkov a evanjelikov zdôrazňovaním poslanca dvoch intelektuálnych generácií – bernolákovcov a štúrovcov, ale aj spolupráce Andreja Hlinku a Martina Rázusa. Hlas vlasteneckého prezidenta zaznieva z Myjavy, kde hurbanovskí dobrovoľníci a Ľudovít Štúr 19. 9. 1848 vyhlásili prvú slovenskú nezávislosť od maďarskej štátnej moci a založili prvú SNR. Rovnako z Bradla, ale vidáme ho v Banskej Bystrici, v Košiciach či v Humennom. Ak máme my Slováci slobodnú vôľu, tak je vždy moc v našich rukách. Preto voľme vlasteneckého prezidenta, ktorý bude konať podľa kréda Ľudovíta Štúra a jeho družiny: „Slováci! Všetko, čo sme robili, robili sme pre život slovenský, pre život váš!“

O voľbe vlasteneckého prezidenta

Drahoslav MACHALA

Ľudovít Štúr sa na Slovenskom zjazde v Prahe v júni 1848 postavil proti Palackého koncepcii austroslavizmu. Jeho výrok pre Slovákov znie procky aj dnes: „Najskôr musíme slúžiť sebe, potom iným!“ V tomto štúrovskom duchu konal Kongres slovenskej inteligencie aj všetky spolky a výrazné slovenské osobnosti v roku 1992 a 1993, lebo skutkami podporili vznik slobodnej a nezávislej Slovenskej republiky. V tomto medzičase si každý politik napísal aj dejiny vlastnej tváre biblickým výrokom: „Podľa skutkov poznáte ich!“ Existuje skupina politikov, ktorí sa postavili proti slovenskej zvrchovanosti a proti slovenskej nezávislosti, a práve v súčasných prezidentských voľbách ich vlastná minulosť dobehla, preto sa dostali na okraj rešpektu slovenskej spoločnosti. Ale vynárajú sa aj takí, ktorí sa v čase rozhodovania skrývali. Pravda, sú tu aj muži a politici, ktorí v rozhodujúcej chvíli prejavili odvahu aj statočnosť a spomedzi tých, ktorí hlasovali za slovenskú ne-

závislosť, sú v aktívnej slovenskej politike – Ivan Gašparovič a Robert Fico. Dejiny ich tvári sú popísané prácou pre Slovensko, lebo aj oni získali počas nefér súbojov od politických súperov a dobre zaplatených žoldnierskych mediálnych sluhov úder, po ktorých im zostali na tvárach aj v srdci jazvy.

O ČOM JE REČ

Je zázrak, že v nezávislej Slovenskej republike žijeme dvadsaťjeden slobodných rokov. Lenže tí, ktorí pre vznik štátu nepohli ani prstom, ba naopak všetkými možnými prostriedkami proti jeho vzniku bojovali, znova vidia príležitosť, ako ovládnuť najvyššie ústavné pozície. Statočný a odvážne uvažujúci vlastenec vie, že je pred nami opäť čas obhajoby slovenskej nezávislosti. Opäť si ide vybrať, či chceme, aby nám vládol euromajdan, teda dobrodruhovia a rozbíjači štátu, alebo aby vládla ruka zákona a pokoj pre život. Nemáme veľa možností ovplyvňovať chod slo-

venského štátu, ale tentoraz ide naozaj o veľa.

Chceme si vybrať vlasteneckého prezidenta, nie figurínu ako vešiak na obleky, papagája, ktorého v mediálnom tréningu naučili pár fráz a ktorý je navyše pre Slovensko bezpečnostným rizikom. Vlastenecký prezident je človek, ktorý opakovane preukázal vzťah k Matici slovenskej, priklon k nej a opakovane jej pomáhal v procese sebaočisty. Videli sme ho aj vidáme na národných slávnostiach, lebo dal celkom nový a vlastenecký kredit posvätnému Devínu. Je to muž, ktorý slovenskej vlasti nielen rozumie, ale je ochotný pre ňu odovzdávať najlepšie roky života. Vlastenecký prezident pochopil zmysel slovenských dejín, ktorých kolísku hľadáme v Nitrianskom vojvodstve, vo Veľkej Morave a v kresťanskom odkaze sv. Cyrila a Metoda i Gorazda. Preto je prítomný v Nitre, a preto sa zaslúžil o postavenie jazdeckej sochy kráľa Svätopluka na nádvorí Bratislavského hradu 6. júna 2010, aby zdôraznil popri

Spolok slovenských spisovateľov zostáva nádejou pre mravný status Sídlo literátov v osídlach špekulantov

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Spolok slovenských spisovateľov (SSS) a Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska (AOSS) spoločne ešte stále vlastnia budovu v centre Bratislavy. Dom spisovateľov však za čudných okolností nevýhodne prenajali istej realitnej spoločnosti. Predseda AOSS Ľubomír Belák sa nedávno vyjadril, že Asociácia je nútená svoju polovicu budovy predať. Predkupné právo na túto časť domu za cenu 1,333 milióna eur má SSS. Opýtali sme sa tajomníka spolku Jána Tazberíka, či spolok svoje predkupné právo využije, čím by sa SSS stal jediným majiteľom Domu spisovateľov.

O túto budovu slovenských spisovateľov má záujem podnikateľská skupina.

Tajomník spolku J. Tazberík povedal: „Chceme využiť predkupné právo, lenže SSS nemá takú sumu k dispozícii. Riešením by bolo čerpanie úveru, to však štatutári spolku nechcú rozhodnúť v rámci terajších kompetencií bez súhlasu členskej základne. V máji bude mimoriadne členské zhromaždenie, ktoré o tom bude rokovať a môže rozhodnúť. V prípade schválenia a čerpania úveru by sme boli ako spolok jediným majiteľom budovy, lenže je tu nájomník, s ktorým podpísali bývalí štatutári AOSS aj SSS veľmi zvláštnu zmluvu, takže aj ako jediný majiteľ by mal spolok neľahké postavenie. Zatiaľ je všetko otvorené, uvidíme v máji.“

■ ROZŠAFNÍ PREDCHODCOVIA

Na celej zamotanej kauze je najhoršie to, že situácia, do ktorej sa dostali terajší spolumajitelia Domu

spisovateľov, teda súčasný predstaviteľ AOSS a SSS, je dedičstvom po predchádzajúcich štatutároch organizácií. Nejde teda len o majetok, ale aj o morálny či mravný problém ľudí, ktorí mali zastupovať literátov ako svedomie národa, no sami svoje svedomie asi rýchlo umlčali.

Spisovateľ Gustáv Murín k tomu hovorí: „Do tejto krízy sme spadli po tom, čo sa funkcionári Spolku aj Asociácie nemehli viac ako desaťročie. V prípade Spolku absurdnú situáciu zvrátilo kolektívne rozhodnutie členstva. Taká šanca v AOSS nie je. Neexistuje žiadna kolektívna platforma (valné zhromaždenie či snem) členstva AOSS, ktoré by sa mohlo vyjadriť k rozhodnutiam, ktoré si robí skupinka jednotlivcov. Tá tvorí Radu AOSS, ktorá je ako celok nevolená a neodvolateľná. Kedysi aspoň existovalo pravidlo, že sa jej členovia museli po dvoch ro-

koch meniť. Hoci som bol opakovane jej členom, nechápem a nerozumiem ako mohlo dôjsť k tomu, že členovia Rady sú dnes fakticky doživotní. Nikto ich nekontroluje, lebo zo stanov určená kontrolná a revízná komisia nikdy plnohodnotne nefungovala, väčšinu času ani neexistovala. Minimálne štrnásť rokov teda neexistuje samozrejme, pravidelná a plnohodnotná kontrola narábania s financiami AOSS. Následky vidieť na účinkovaní predposledného predsedu I. Hochela: úplný bankrot organizácie (ktorá mala pôvodne v korunách rezervu okolo dvanásť miliónov) až po hrozby exekúcie. Ako vyplýva z mnohých zápisníc Rady AOSS, nakladanie s našimi spoločnými prostriedkami bolo po celý čas netransparentné a napriek opakovaným žiadostiam členov Rady nikdy sme sa skutočný stav ich mienania dvojicou vedúcich funkcionárov nedozvedeli. Podpredseda P. Juščák rád rozprával bájky o stave budovy a financií, ale nikdy nie na základe konkrétnych údajov, ktoré by sme dostali včas do rúk v písomnej podobe na posúdenie. Všetko riešil podozrivo per huba, a tak to aj dopadlo.“

■ HÁDANIE VO HVIEZDACH

Súčasným predsedom AOSS je Ľubomír Belák. Aj keď v dokumente RTVS vyhlásil, že sa začína nová éra úzkej spolupráce a komunikácie so Spolkom, Rada AOSS pod jeho vedením odmietla právne napadnúť zmluvu s nájomníkom, ktorú on sám označil verejne za škandalózne nevýhodnú, a nasledovali konkrétny kroky na odpredaj budovy bez konzultácie so Spolkom. Predseda AOSS ešte nedávno vyhlásil: „Situácia je zatiaľ taká, že nemáme v úmysle budovu predávať. Ďalej rátať s jej využívaním pre naše účely.“

Gustáv Murín spresňuje: „Prítom jedna tretina členských organizácií AOSS nesídlí v Bratislave a druhú tretinu reprezentujú aj dnes tí istí, čo priviedli túto organi-

záciu do bankrotu a podozrivo nevýhodnej zmluvy o prenájme. Sú tu aj formálne organizácie bez legitímneho kolektívneho vedenia, dokonca až potemkinovského typu. Obec spisovateľov má až dvoch aktívnych členov – predsedu a podpredsedu. Byť predsedom takejto pseudoorganizácie by sa zdalo byť celkom absurdné, nebyť faktu, že „vdaka“ tomu sa daný jedinec bez kontroly kolektívom vlastnej organizácie môže dostať k najvyšším funkciám v AOSS, a tým aj k spoločným peniazom.“

Predsedomia takýchto organizácií sa samozrejme nebudú brániť akémukoľvek zisku financií, napríklad z nevýhodného predaja polovice budovy. A to aj tí, čo iniciovali ako funkcionári utajenú a nikdy neschválenú prvú rekonštrukciu a netransparentnú druhú rekonštrukciu v budove, „vdaka“ čomu sme prišli o milióny korún. Priviedli novú účtovníčku, kvôli ktorej sme prišli aj o zvyšné peniaze a následne hlavný iniciátor nevýhodnej zmluvy o prenájme, smerujúcej k predaju budovy, si možno odhlasuje ešte aj masťný podiel na získanej sume!

Takto zložená Rada AOSS odhlasila predaj polovice budovy na Laurinskej č. 2 za podhodnotenú cenu 1 333 tisíc eur (cca 37 miliónov korún). Vraj z nich postavia Dom literatúry v blízkosti budovy U Dežmára, čo je rovnako iluzórne, ako keď I. Hochel s P. Juščákom tvrdili, že podpisujú len zmluvu o prenájme. Možno aj preto dnes priam symbolicky v budove, kedy plne slúžiacej literátom, sídli veštiareň (!), asi aby sme si všetci uvedomili, že osud našej budovy je momentálne vo hviezdach...“

■ VEČNÍ FUNKCIONÁRI

Spolok slovenských spisovateľov ostáva príkladom, že kolektívne rozhodovanie celého členstva dokáže zvrátiť pochybné praktiky niektorých „večných“ funkcionárov. Taká šanca v AOSS nie je. Treba sa preto pýtať, ako o takom závažnom zásahu do majetku všetkých členov AOSS, a tým aj Spolku (teda takmer šesťsto literátov), môže rozhodnúť v Rade AOSS nekvalifikovaná a nedôveryhodná skupinka jednotlivcov na čele s niekým, kto do spisovateľskej spoločnosti vôbec nepatrí?! Dá sa takéto rozhodnutie považovať za legitímne? A navyše, ak sa dnes a denne sťažujú mnohí slovenskí literáti na svoju biedu, prečo zakríknuto mlčia, keď im berú aj to posledné?

POZNÁMKA

Nie tak dávno si vladyka Rastislav v rozhovore pre náš týždenník povzdychol, že hoci naši predkovia ako prví spomedzi slovanských národov prijali kresťanstvo, autokefaliťu (samostatnosť) získala Pravoslávna cirkev na Slovensku a v českých krajinách ako posledná.

Avizoval rozkol v radoch cirkvi

Potvrdená bola až v roku 1989. Na prvý pohľad môže byť nepochopiteľné, že v čase, keď sa federácia začínala rozpadávať, pravoslávna cirkev sa spojila. Je to dané podmienkou, že samostatnosť môžu získať najmenej štyri eparchie a v českých zemiach jestvovali iba dve, rovnako ako na Slovensku.

V roku 2013 bol donútený odstúpiť z funkcie metropolitu Pravoslávnej cirkvi v českých krajinách a na Slovensku arcibiskup Kryštof. Jeho pôsobenie v ostatných rokoch sprevádzali podozrenia z porušenia sľubu, až zo svojej funkcie 12. apríla 2013 dobrovoľne rezignoval. Na mimoriadnom sneme 11. januára 2014 právoplatne zvolili za nového metropolitu Pravoslávnej cirkvi v českých krajinách a na Slovensku arcibiskupa Rastislava. Získal osemdesiatšesť percent hlasov. Ibaže český Katolícky týždenník (č. 4) spochybnil voľbu už samotným titulom: Majú pravoslávni nového metropolitu? A napísal, že proti „vymenovaniu sa postavil olomoucký a brnenský arcibiskup Simeon. Podľa neho nie je podľa kanonického práva voľba platná a stala sa proti jeho vôli“. Dokonca sa listom obrátil na konštantínopolského patriarchu Bartolomeja, ktorému napísal: „V zármutku vás informujem, že rozkol vo vnútri Pravoslávnej cirkvi v českých krajinách a na Slovensku sa stal skutočnosťou. Usilujem sa nájsť odvahu na to, aby som s vašou podporou pokračoval v boji, lebo som zostal jediným kanonickým biskupom Pravoslávnej cirkvi v českých krajinách a na Slovensku.“ Napriek tomu bol arcibiskup prešovský a Slovenska 9. februára 2014 slávnostne intronizovaný na metropolitu Pravoslávnej cirkvi v českých krajinách a na Slovensku.

Eva ZELENAYOVÁ

2015
MATICA SLOVENSKÁ
ROK ĽUDOVITA ŠTÚRA

NÁRODNÁ SLÁVNOSŤ na Devíne 2014

3.máj 2014 Bratislava, mestská časť Devín

Pri príležitosti 200.výročia narodenia Ľudovíta Štúra

Rok
Ľudovíta Štúra
2014 – 2015

www.matica.sk
www.snn.sk

9.30 hod. Námestie pred kostolom

- Vystúpenie folklórnych skupín

10.30 hod. Kostol sv. Kríža Bratislava-Devín

- Moleben
- Gréckokatolícka archijerejská sv. liturgia

12.30 hod. Námestie pred kostolom

- Vystúpenie folklórnych skupín
- Ukážky výroby umeleckých ľudových remesiel
- Občerstvenie

15.30 hod. Hrad Devín

- „Kopala studienku“ literárno-hudobné pásmo venované Ľ. Štúrovi
- Vystúpenie folklórnych skupín
- Kladenie vencov k pamätnej tabuli Ľ. Štúra
- Občerstvenie

Organizátori: Matica slovenská, Dom MS Bratislava, Bratislavský samosprávny kraj **Spoluorganizátori:** Magistrát hlavného mesta SR Bratislavy, Miestny úrad MČ Bratislava – Devín, Gréckokatolícke arcibiskupstvo v Prešove, Mestské múzeum Bratislava, Dedičstvo otcov, o.z. **Mediálni partneri:** TASR, Slovenské národné noviny, TV LUX, Digi Slovakia, Nové noviny centrum, mesačník extra PLUS, časopis Slovensko, Slovenské pohľady, časopis Kultúra, **Reklamní partneri:** Rapid life životná poisťovňa, a.s., consigiere s.r.o.

Spisovateľ Anton Hykisch: Rojčil som o akomsi kresťanskom sociálnom hnutí V sedemnástich prešiel ôsmimi väznicami

Na čo myslí slovenský spisovateľ Anton Hykisch 17. novembra, keď stojí pred pamätníkom popraveným a umučeným politickým väzňom komunizmu? Spomína na vlastné utrpenie počas vypočúvania štátnou bezpečnosťou, lebo chcel ujsť do slobodného sveta? Na kamarátov? Alebo rozmýšľa o tom, aký mohol byť jeho život, keby na našich hraniciach nespádla železná opona? Ako dávno to bolo. Detstvo poznačené vojnou. Keď sa skončila, mal iba trinásť rokov. A ďalších štyridsaťštyri prežil v zákrytoch socializmu – raz bol A. Horník, inokedy Ahy či Peter Arnošt, lebo veľmi chcel písať... Aké príznačné: Krok do neznáma bol v roku 1959 Hykischovým literárnym debutom, ktorý mal krátke trvanie. Len čo vyšiel, musel byť z ideologických dôvodov zošrotovaný. Nuž, poďme spomínať...

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

• **Svoju profesionálnu kariéru ste začali v päťdesiatych rokoch minulého storočia. Aké spomienky sa viažu na toto obdobie?**

Na roky po februári 1948 nemám dobré spomienky. Pochádzam z rodiny „triednych nepriateľov“. Moji rodičia sa rozviedli a vychovávali ma starí rodičia a tetušky, všetci silne nábožensky založení. Už ako chlapec som pozorne sledoval politické udalosti. Rojčil som o akomsi kresťanskom sociálnom hnutí. Stalinský socializmus s diktatúrou jednej strany som odmietal. Pod vplyvom zahraničných rozhlasov sme sa traja gymnazisti z Banskej Štiavnice v roku 1949 rozhodli utiecť do slobodného sveta. Pri pokuse prekročiť hranice do Západného Nemecka nás chytili, kruto vypočúvali. Prešli sme ôsmimi väznicami. Našťastie sme boli nepľoňkami a dostali sme len podmienené tresty. Za pomoci strýka, ktorý bol funkcionárom KSS, som sa dostal dokonca na vysokú školu ekonomickú. Tam som sa zoznámil so skupinkou veriacich chlapcov z Trnavy. Študovali sme súčasne s Marxom potajme aj katolíckych filozofov, pápežské encykliky. Dodnes mám plné zošity poznámok z tých rokov. Členom strany som nikdy nebol. Opisal som tie roky v románe Rozkoše dávnych čias (Matica slovenská, 2009).

• **Neskôr ste pracovali ako redaktor rozhlasu. Čo prežíval novinár v slobodnejších šesťdesiatych rokoch?**

Vysokú školu som absolvoval v roku 1956, keď sa skončila stalinská éra. Vypukli nepokoje v Poľsku a povstanie v Maďarsku. Ako mladý človek s trpkými skúsenosťami som sa obrátil k literatúre. Začal som písať poviedky a reportáže. Podcenil som však silu diktatúry. Môj prvý román o dezilúziách vysokoškolského mládeže vyšiel v lete 1959, ale povereník vnútra ho dal zošrotovať. Vyšlo najavo, že nádejný mladý autor je potenciálny nepriateľ. O niekoľko rokov sa situácia obrátila. Prišli liberálne šesťdesiate roky, prvé rehabilitácie. Ako mladého prozaika ma zavolali do literárnej redakcie Československého rozhlasu v Bratislave. Cenzúra zoslabla. Režim umožnil aj prvé cesty na Západ – prirodzene bez rodinných príslušníkov. Ako nestraník som podporoval úsilie dubčekovských reformných komunistov. Písal som články o právach nestraníkov do Smeň a Kultúrneho života. Vpád vojsk varšavského paktu ukončil obdobie relatívnej slobody. Viacerí novinári a spisovatelia sme boli na desaťročia umlčaní.

• **Boli historické romány, ktoré ste vydali počas bývalého režimu, únikom z reality alebo vás táto problematika oslovovala hlbšie?**

Ako „antisocialistický živel“ som po roku 1969 nesmel publikovať. Situácia sa zlepšila, keď v Moskve zavládla Gorbačovova „perestrojka“. Viacerí dovtedy zakázaní autori (Karvaš, Ťažký, Hykisch) sme dostali možnosť publikovať. Otvorená politická kritika nebola možná, a tak som sa obrátil k historickým témam. V dvojdielnom románe Čas majstrov som opísal zápas stredovekého výtvarníka Majstra M. S. s politickou mocou. V románe z čias osvietenstva Milujte kráľovnú som poukázal na možnosť zlepšiť situáciu ľudí reformami „zhora“, ako to robili Mária Terézia a Jozef II. Román Spomeň si na cára zo začiatku 20. storočia opisuje vládu bulharského cára Ferdinanda Coburga. Pozdvihol Bulharsko na modernú úroveň a mal srdečné vzťahy k Slovensku a Slovákom.

• **Ako hodnotíte oficiálnu slovenskú historiografiu?**

Nie som profesionálny historik, ale po celý život som sa históriou zaoberal. Necítim sa povolany známkovať profesionálnych historikov. Myslím si, že viacerí upadajú do detailizmu. Z historických detailov nevedia (či nechcú?) vyvodiť všeobecnejšie závery. Nedokázali nájsť kľúč k našim dejinám. Nevymenovali geopolitické a filozofické súvislosti dejín Slovenska a Slovákov v Európe. Po návrate z Kanady v knihe politologických esejí Nebojme sa sveta – Sprievodca globálnym myslením (Lizard, 2001) som načrtnul svoje názory. Ako to už býva na Slovensku zvykom, túto knihu oficiálni vedci a recenzenti odignorovali.

• **Rok 1989 vám otvoril dvere do politiky. V rokoch 1990 – 1992 ste boli poslancom SNR za KDH a v rokoch 1993 – 1997 veľvyslancom v Kanade. Ako ste sa v nej cítili?**

Svoj vzťah k politike som obšírne vyjadril v knihe spomienok Ako chuť politika (Vydav. P. Raša, 2004). Osobitnú pozornosť venujem zápasu o štátoprávne postavenie Slovenska. Aktívne som sa usiloval o vyhlásenie suverenity Slovenskej republiky. Ako poslanec a člen predsedníctva vtedajšej SNR za KDH som sa dostal do sporu s vedením KDH, menovite s Jánom Čarnogurským, ktorý vtedy nepripúšťal možnosť rozpadu federácie. Snahy o deklaráciu suverenity označil za zločineckú činnosť. Bol som pri zrode odbojnej skupiny Jána Klepáča, ktorá sa neskôr konštituovala ako SKDH (Slovenské KDH). Agendu suverenity Slovenska prevzalo vtedy vznikajúce HZDS Vladimíra Mečiara a Slovenská národná strana. Odvtedy KDH stratilo značnú časť voľickej základne.

• **Čo vám politika dala a zobrala?**

Po novembri 1989 vstúpili do slovenskej politiky stovky nových ľudí. Odkryl sa nám neznámy svet moci a vplyvu. Mnohí z nás ponímali účasť v politike ako ozajstnú službu národu. Ako veriaci kresťan som čoskoro zistil, že politika nie je misionárstvo, ani dušpastierstvo, ale zložitá pragmatická činnosť, kde sa pohybuje medzi mantinelmi. „Politik sa nemusí stať da-

rebákom, ale má na to viac príležitostí než radový občan,“ napísal som v knihe Ako chuť politika. Politik musí byť naozaj vnútorne slobodný a mať pevné mravné zásady, aby odolal pokušeniu použiť moc na nekalé ciele. Žiaľ, mnohí dnešní politici sa takýmto úvahami netrápia. Urobili si z politiky obyčajný biznis, nástroj na zbohatnutie.

• **Ján Čarnogurský svoj odchod z politiky komentoval slovami, že je rád, že bude konečne slobodný. KDH bol váš politický subjekt, cítili ste sa v ňom slobodný? Ste stále jeho členom?**

Politická činnosť si vyžaduje plné nasadenie. Politik je často otrokom valiacich sa udalostí. Veľa ráz nemá čas rozmýšľať sám nad sebou a nad následkami svojich rozhodnutí. Veľkým problémom je poslušnosť k vlastnej strane či hnutiu, presnejšie – vedeniu hnutia. Ja som sa politicky rozišiel s vedením KDH práve v otázke vzťahu k vtedajšej federácii a budovaniu slovenskej štátnosti. Tiež spájanie sa KDH s liberálnymi smermi považujem za veľký omyl. V roku 1990 som prijal kandidatúru za poslancu KDH. Nebol som však formálne členom KDH a nie som ním ani dnes. Som však zástancom kresťanského sociálneho hnutia. Mám priateľov a známych v KDH, aj v iných politických stranách – okrem liberálnych.

• **V jednom rozhovore ste povedali, že ako diplomat za Mečiarových vlád ste sa cítili bezmocným. Prečo ste sa nevzdali funkcie, keď ste sa nestotožňovali s politikou vlády, ale dokonca ste presluhovali?**

Politika Mečiarových vlád bola neustálym terčom kritiky zakladajúcich mocností Severoatlantickej aliancie – Spojených štátov a Kanady. Vtedajšia zahraničná politika Slovenskej republiky bola v protiklade s politikou našich stredoeurópskych susedov: Poľska, Česka a Maďarska, členov Vyšehradských štvorok. Slovensko sa dostalo do politickej izolácie. Táto politika vážne poškodila záujmy nášho nového štátu. Ako malý stredoeurópsky štát nemôžeme ostať osamotení. Musíme byť vo všetkých zoskupeniach, kde sú aj naši susedia. Inak

riskujeme našu skazu. Ako výraz nespokojnosti s politikou vtedajšej vlády v lete 1997 som sa vzdal funkcie veľvyslanca v Kanade a rozviazal som pracovný pomer s Ministerstvom zahraničných vecí SR. Zvyčajná dĺžka vyslania veľvyslanca je štyri až päť rokov. Ja som dobrovoľne odišiel po štyri a pol roku.

• **Ako vnímate vývoj na Slovensku po roku 1989?**

Napriek všetkým kopancom, omylom a zmenám celkový vývoj Slovenska po roku 1989 vnímam ako úspešný príbeh. Sme jeden z dvadsiatich šiestich nových štátov, ktoré vznikli v Európe po páde komunizmu v roku 1989. Pri rozpade troch socialistických federácií (ZSSR, Juhoslávia a ČSSR) jedine Slováci a Česi sa dokázali rozísť kultivovane, bez jedinej facky, bez jedinej kvapky krvi. To je príklad v medzinárodných vzťahoch celkom ojedinelý a vo svete sa vysoko oceňuje. Pred sto rokmi Slovensko nebolo na mape Európy. Medzinárodný pojem Slovensko – Slovaquia – sa po prvý raz objavil v mierových zmluvách v rokoch 1918 – 1920. Dnes sme ako samostatný štát členmi dôležitých globálnych zoskupení. Z ekonomického a politického hľadiska Slovensko je dnes v oveľa lepšej situácii než väčšina našich susedov.

Nemali by sme podliehať odvekej slovenskej chorobe – večnej ufrúkanosti a nadávaniu na všetko vlastné, vrátane vlastných politikov. Veď si ich sami volíme. Prečo obviňujeme z našich nedostatkov, korupcie, nezákonnosti niekoho iného a nie v prvom rade samých seba?

• **Konferencia biskupov Slovenska vám nedávno udelila cenu Fra Angelica. Ste veriaci človek?**

Áno, od detstva som veriacim. Detstvo som prežil za vojny v rozvrátenej rodine, v neslobode, v totalitných režimoch. Neustále som musel zápa-siť o svoju identitu a našiel som oporu v Bohu. Nie som svätý, prežil som zložitú životnú situáciu, ale nestražil som dôveru v Božiu lásku a vo večnú spravodlivosť. Nepíšem náboženskú literatúru. Postavy mojich kníh sú však ľudia hľadajúci lásku a spravodlivosť. Preto som s vďačnosťou prijal cenu pome-

novanú po skromnom mníchovi Giovannim di Fiesole, ktorý v renesančnom Taliansku maľbami upozorňoval ľudí na večné hodnoty.

• **Ako ste sa dopracovali k vlastnému náboženskému presvedčeniu? Je dôležité v živote človeka, aby hľadal zmysel života a dokázal si odpovedať na otázku, kto som a kam smerujem?**

K náboženskému presvedčeniu ma vedú základné úvahy o človeku. Človek je najobdivuhodnejšou časťou vesmíru. Má hmotné telo, biologicky ho ovládajú pudy a vášne. Zároveň má v sebe vedomie svojho JA, je neopakovateľný. Vie rozmýšľať o sebe. Má slobodnú vôľu, môže sa rozhodovať medzi dobrom a zlom, láskou či nenávisťou. Vie sa zdokonaľovať. Chce dosiahnuť stále viac. Chce po sebe niečo zanechať. My kresťania veríme, že život človeka sa nekončí biologickou smrťou. Tvoje JA, tvoja duša ostane, prežije. Bude sa zodpovedať Stvoriteľovi, ako prežila zverený čas, ako zabezpečila ľudský rod, v akom stave odovzdáva svojim deťom a vnukom túto planétu, Európu, Slovensko, tento národ. Cirkev je správcom tohto Božieho posolstva, strážcom nadčasových hodnôt. To je pre mňa náboženstvo v kocke.

• **Ako hodnotíte súčasné trendy európskej politiky, ktorá vnucuje členským štátom Európskej únie zmenu paradigmy základných ľudských práv?**

Slovensko je našou vlasťou. Európa je naša širšia vlasť. Bez hodnôt európskej civilizácie by nebolo pokroku celého ľudstva. Európa je dedičom veľkých hodnôt monoteistickej viery v Boha, gréckej filozofie, rímskeho práva, kresťanstva, idey rovnosti človeka, jeho slobody. Mali by sme byť hrdí, že sme európskym národom. Žiaľ, dnešná Európska únia sa znepokojivo vzdialila od pôvodných ideálov. Pri zrode európskeho zjednotenia boli kresťanský orientovaní politici: Adenauer, Schuman, de Gasperi, de Gaulle... Dnešnú Európsku úniu sa usiluje ovládnuť netolerantná lobby, ktorá pod maskou ľudských práv a tzv. rodovej rovnosti chce vnútiť členským štátom paradigmy, ktoré Európu deštruuju. Európa prežíva demografickú zimu. Pôrodnosť nebezpečne poklesla. Európske národy, vrátane nášho, vymierajú, kým ostatné neeurópske civilizácie vo svete narastajú.

Klasická monogamná rodina – základ reprodukcie ľudského rodu – je terčom sústredenej ofenzívy. Netolerantná menšina chce nanútiť svoje vzory správania deväťdesiatpercentnej väčšine obyvateľstva Európy. Podpíňujeme si konár, na ktorom sedíme. Všetky politické sily – bez ohľadu na pravici či ľavicu – by sa mali sústrediť na politickú izoláciu a porážku týchto deštruktívnych síl. Základnou agendou slovenskej politiky by malo byť zachovanie a zveľadenie nášho štátu v slobodnej kresťanskej orientovanej Európe. Musíme zastaviť demografický pokles nášho obyvateľstva, čo sa nedá bez zmeny životného štýlu našej doby. Sloboda nemôže byť slobodou konať zlo a ničiť samého seba. Sloboda znamená aj zodpovednosť voči sebe, voči deťom a vnukom. Slobodná trhová ekonomika sa nemôže rozvíjať bez primeranej kontroly a regulácie. Nekontrolovaná globálna politika finančných skupín vedie ľudstvo do nových ničivých kríz. Sme povinní preniesť na ďalšie pokolenia tradície a hodnoty, ktoré pomohli nášmu národu prežiť a uchovať svoju kultúru cez nezičlivé stáročia. V globalizovanom svete rýchlo zabúdi ten, kto nevie, „kde je sever“. Nestaci iba nariekať a kresliť pesimistické vízie. Každý z nás musí využiť svoje občianske a politické práva a meniť veci okolo seba. Aj nadschádzajúce voľby do Európskeho parlamentu sú veľkou šancou dostať do Bruselu poslancov, ktorí si uvedomujú vážnosť situácie a budú brániť záujmy nášho národa, jeho prežitia. Ukážeme, že nie sme bezmocní! Budme sebedovými občanmi Európy! Nedajme si vziať základné hodnoty!

Naši južní susedia už roky nevedia prehltnúť trianonskú pilulku

Splietajú korbáč z olivových ratolestí

Ludovít ŠTEVKA – Foto: archív SNN

Reflektovať aktuálny politický vývoj a reagovať na rôzne spoločenské udalosti, otvárať kontroverzné témy, ktorým sa oficiálna politologická obec nevenuje či vyhýba, to je okrem iného hlavným poslaním Politologického odboru Matice slovenskej. Aj preto Politologický odbor MS koncom roku 2012 zorganizoval vedeckú konferenciu Exteritoriálne účinky maďarskej legislatívy. Organizátori reflektovali tak stav, v ktorom sa Slovensko, rovnako ako ostatní susedia Maďarskej republiky, ocitlo po prijatí veľmi neštandardnej legislatívy, zásluhou ktorej sa maďarská vláda pokúša „ponad hranice“ ovplyvňovať správanie svojej menšiny. Niektoré najzaujímavejšie príspevky z tejto konferencie vám teraz prinášame aj na stránkach Slovenských národných novín, aby sa diskusia o nich presunula zo „sterilného“ akademického prostredia aj na stránky novín, ale i do širšieho verejného či verejnoprávneho diskurzu. Ako prvý článok seriálu publikujeme príspevok publicistu Ludovíta ŠTEVKA.

(r)

Maďarský turul - symbol hegemonie.

Klamný pocit vyvoleného národa s osobitným civilizačným poslaním v strednej Európe, ktorý pestuje maďarská výchova v každej generácii od kolísky, je pre súčasnú Európu trápnu príťažou. Svetový kongres Maďarov tento zakorenený pocit výnimočnosti maďarského národa opiera o akýsi neoverený výrok Theodora Roosevelta, bývalého prezidenta USA, ktorý v roku 1910 pred maďarským parlamentom vjav uviedol: „Toto je moja príležitosť, aby som vyjadril vďaka maďarskému národu za hrdinstvo, s ktorým bránil európsku civilizáciu s mečom v ruke takmer tisíc rokov.“

Originál Rooseveltovho prejavu nikto nikdy nevidel, ale podľa petície Svetového kongresu Maďarov z roku 2008 má to byť jeden z jedenástich dôvodov na revíziu „ne-spravodlivej Trianonskej zmluvy.“ Na margo tejto smiešnej sentencie treba povedať, že Theodor Roosevelt bol pôvodným povolaním historik a musel vedieť, že Maďari hrdinsky nebránili pred barbarmi z Východu ani len svoju krajinu, pretože v roku 1541 po obsadení Budínskeho hradu osmanskými vojskami sultán Sülejmán pripojil takmer celé uhorské územie obývané Maďarmi k tureckej ríši. Hrádzd proti tureckým nájazdom tvorilo Slovensko, ktoré sa na stopäťdesiat rokov stalo teritoriálnou základňou uhorskej štátnosti. V tureckých prameňoch z tých čias sa Slovensko označovalo ako „tót vijálet“ – slovenský štát.

■ DOČASNÉ PRÍMERIE

Pri stretnutí premiérov Slovenska a Maďarska v Mlynkoch navodzoval Viktor Orbán vo vzájomných vzťahoch atmosféru prímeria. Na ako dlho? Slová chvály vodcu maďarstva adresované Robertovi Ficovi boli iba uspávkou. Po nej čoskoro príde hlasné vytrubovanie po celej Európe o krivdách páchaných na maďarskom národnom spoločenstve vo Felvidéku. Orbánov plán vyrazil jeho priateľ, predseda SMK József Berényi v diskusnej relácii Az Este v MTV 1, v ktorej uviedol, že maďarsko-slovenské prímerie potrvá do konca roka, kým sa neskončia rokovania o rozpočte Európskej únie, kde musia štáty východnej Európy ťahať za jeden povraz. Ale potom to príde...

Smer maďarskej politiky ešte pred stretnutím v Mlynkoch udal maďarský občan Imre Juhász, ktorý predložil Petičnému výboru Európskeho parlamentu petíciu, v ktorej sa spolu s maďarskými europoslan-

cami dožaduje pozastavenia členstva Slovenska v Európskej únii.

Túto nehoráznú požiadavku jej maďarskí predkladatelia zdôvodnili „protimaďarským diskriminačným uznesením NR SR o Benešových dekretoch“ zo septembra 2007. Juhász a jeho bábkovodiči si po piatich rokoch na čosi spomenuli a tvrdia, že Slovensko pokračuje v politike porušovania ľudských práv, keď v uznesení NR SR č. 1487/2007 deklaruje, že Benešove dekréty sú nemenné a nedotknuteľné.

Ak odhliadneme od nezmyselnosti tejto konštrukcie, podanie na Petičný výbor Európskeho parlamentu má jednu zásadnú chybu: v dokumente Národnej rady SR pod uvedeným protokolárnym číslom nie je o tzv. Benešových dekretoch ani zmienka. Upozornil na to poslanec Európskeho parlamentu za SNS a podpredseda poslaneckej frakcie Európa slobody a demokracie Jaroslav Paška, ktorý zároveň podal námietky proti postupu Petičného výboru EP pri prerokovávaní maďarskej petície. „Žiadne uznesenie NR SR totiž nemá poradové číslo 1487/2007. Pod týmto protokolárnym číslom je v NR SR evidovaná Smernica č. 5/2007 o ochranných opatreniach pre vstup a pohyb osôb, vjazd a parkovanie vozidiel v objektoch NR SR,“ povedal náš europoslanec pre TASR, pričom spochybnil aj profesionalitu administratívy uvedeného výboru Európskeho parlamentu.

■ NIČ LEN PROVOKÁCIA

Žiadosť o pozastavenie členstva Slovenska v EÚ je otvorenou naničhodnou provokáciou, ale sú aj iné, viac-menej skryté formy provokácií, ktoré sa šíria na juhu Slovenska pod pláštikom maďarskej národnej spolupatričnosti. Ak necháme bokom popisovanie slovenských železničných staníc maďarskými názvami a smiešne teórie o staromaďarských runách, ktoré sa učia žiaci s maďarským vyučovacím jazykom na Slovensku – okruh činností, ktoré financuje na Slovensku anyaországh je oveľa širší. Napríklad extrémistické maďarské Hnutie 64 žúp má u nás celkom slušné zastúpenie v Komárne, Šamoríne, Rimavskej Sobote a vo Filákovke, kde nerušene pracujú iredentistické bunky tohto fašizoidného zoskupenia. Regionálnym šéfom a zároveň predsedom komárňanskej bunky Hnutia 64 žúp je Gergely Dobay, ktorý v zastúpení felvideckych Maďarov na protestnom mítingu pred

slovenským veľvyslanectvom v Budapešti žiadal zrušiť Trianonskú zmluvu a vrátiť Maďarom ukradnuté územie Felvidéku. Iný maďarský aktivista László Gubík, ktorý medzičasom tiež stratil slovenské občianstvo, bol prominentným hosťom Jobbiku v meste Szarvas a protislovenským svedkom na zasadnutí akejsi maďarskej súdnej rady – Výboru národnej spolupatričnosti maďarského parlamentu na Selyeho univerzite v Komárne.

Tieto hlasy slovenská politika ignoruje a slovenské médiá o nich nepíšu buď preto, že o nich nevedia, alebo o nich zámerne mlčia. Zato Rudolf Chmel pozsonyi kormáň Híd-párti v exkluzívnom interview pre maďarský server 168 óra online povedal na margo exteritoriality maďarského zákona o dvojtom občianstve toto: „Veľmocenské rozhodnutie, ktoré rozkrájalo monarchiu, bolo nesmierne pohodlné, dôsledkom ktorého za hranicami nového maďarského štátu zostalo päť miliónov Maďarov. Krúdy, Kosztolányi, Babits, Móricz, Márai, tí najväčší maďarskí spisovatelia a mnohí neznámi spoločne zabudákali. Vždy som sa solidarizoval s ich bolesťou... Ako hugarológ to vidím takto. Ako politik dvojité občianstvo maďarského typu vnímam ako špecifickú liečbu na historické traumy. Moja strana nie náhodou hlási, že ak Maďar žijúci na Slovensku chce prijať maďarské občianstvo, nech to spraví!“

■ RECEPT NA PRÁCU

Bývalý prezident Sorosovej Open Society Institut Rudolf Chmel, bývalý podpredseda vlády za Most – Híd, dáva vo svojej eseji podľa vzoru jazykovedca Ľudovíta Nováka (1935) Slovákom z juhu odporúčanie: povinne sa učiť po maďarsky na slovenských stredných školách. V tom je zajedno s hercom Olivérom Boldoghom, ktorý sa z Komárna prihovára Slovákom takto: „Vyučbou maďarčiny na všetkých slovenských školách zároveň vytvoríte tisícky nových pracovných miest a pomôžete odbúrať kultúrnú a dejinnú nedôveru.“ Podľa neho každý Slovák je vlastne Uhor, teda má maďarské korene, a preto by sa pokojne mohol naučiť maďarský jazyk a požiadať o maďarské občianstvo. Tento slovenský Maďar, ktorý zložil prisahu vernosti maďarskému štátu, sa sťažoval v Štrasburgu na kultúrnú genocídu Maďarov na Slovensku, považuje uhorské občianstvo za šancu pre Slovensko.

Z citácií zo slovenskej a z maďarskej tlače by sa dal na tému maďarského dvojitého občianstva a súčasných veľkomaďarských ideí zostaviť celý zborník. Na záver by som rád uviedol aspoň jeden triezvy hlas slovenského publicistu Petra Paluša o aktivitách maďarskej iredenty: „Kým niektorí slovenskí politici sa apologeticky usmievajú alebo dokonca kolaborujú s týmito aktivitami, v zákulisí sa deje systematická príprava čohosi, čo môže neskôr ľahko prerásť do ťažko zastaviteľného kola udalostí, koniec ktorých radšej ani nedomyslieť. Už dnes tvoríme zajtrajšie dejiny. Správajme sa podľa toho.“

KRÁSY SLOVENSKA

Míňajúc rázovitú Terchovú, rodisko legendárneho zbojníckeho kapitána Juraja Jánošíka (1688 – 1713), objaví sa za jej južným okrajom Vrátna dolina, populárne stredisko turistiky a lyžovania, súčasť Národného parku Malá Fatra. Hotel Boboty signalizuje blízkosť osady Štefanová, východiskového bodu pri zdolávaní jedinečných prírodných útvarov. V týchto miestach sa zrodil podmanivý text skladby naspievanej Karolom Duchoňom V slovenských dolinách, vzdávajúci hold nádhernému Slovensku.

Poznávacia potulka zákutiami Malej Fatry

Krásne štefanovské tiesňavy

Rudolf ZELENAY – Foto: (se)

Stred osady, kde sa to zvykne hemžiť ľuďmi túžiacimi po výbornom relaxe v čistej prírode, pripomína rázcestie s nevyhnutnou otázkou – kam? Na Poludňový grúň, k Chate pod Sokolím alebo na Medziholie? Napokon vyhrali tiesňavy, najužšie úseky dolín, v ktorých sa svahy približujú na vzdialenosť niekoľkých metrov. Presnejšie Jánošíkove diery alias pomerne pohodlný náučný chodník Štefanová – Dolné diery – Nové diery a späť. Prvé kroky smerom k hornému koncu Štefanovej akoby z pravej strany sledoval neprehliadnuteľný Veľký Rozsutec, 1609 metrov nad morom sa vynímajúca ospevovaná skala.

■ LÁKAVÝ VÝBER

V myslí sa premietajú znalosti o všetkom, čím disponuje národný park. Vľavo od Veľkého Rozsutca sa krčí Malý Rozsutec (1343 m n. m.), vpravo má navrch o chl p vyšší Stoh (1610 m n. m.), za ním láka predstava Šútovského vodopádu. Južnejšie bdie nad krajinou trio končiarov Chleb (1647 m n. m.), Veľký Kriváň (1708 m n. m.), Malý Kriváň (1670 m n. m.) a v ich dosahu obľúbená Chata pod Chlebom. Za chrptom citiť rad lyžiarskych tratí a vlekov, postavených najmä v okolí Vrátnej doliny. Zo začiatočnej kóty 625 m n. m. vedie žltá značka do sedla Vrchpodžiaru (745 m n. m.) a z neho po obľúkovitej poľnej ceste nasleduje zostup k salašu. Blízky Podžiar (715 m n. m.) s rovnomennou kolibou slubuje občerstvenie s krátkym oddychom. Tu sa návštevníci stretávajú, tu sa končia panoramatické pohľady, pretože nasleduje čoraz viac sa zužujúca tiesňava Dolné diery. Do trasy sa niekoľkokrát postaví potok. Lávkou nad ním upriamia pozornosť na vodopád. Návštevníci ho prekonávajú pomocou stúpadiel so zábradlím nad ním. Na jazyk sa tlačí poetická myšlienka: postoj chvíľa, si krátko, ale najmä krásna.

■ DVE VYHLIADKY

Ďalším orientačným bodom je skalný prielom Ostrvné. Uzučký

priestor treba zdoláť po rebríkoch. Rešpekt rýchlo ustúpi, lebo každý zistí, že niet sa čoho báť. Umelo vybudovaný chodník druhej tiesňavy Nové diery ústi na vyhlíadke. Za ňou sa vynorí les. Chôdza po vrsťevnici sa končí pri inej vyhlíadke v strmom svahu s najvyšším bodom trasy 760 m n. m. Klesanie je nasmerované späť na Podžiar, odkiaľ sa črtajú odbočky na Boboty. Buď na kopec do výšky 1086 m n. m., alebo do rovnomenného hotela pod ním.

Tentoraz ani jedno, ani druhé, lebo cieľom zostala osada Štefanová. Krátka nenáročná túra meria 5,2 kilometra a trvá čosi vyše dvoch hodín. Jej plynulosť môže ovplyvniť stav vody na jar alebo počas dažďov. Vtedy sa kalkuluje, že v tiesňavách sa návštevníci budú brodiť vo vode, takže vhodná obuv by nemala chýbať. Orientácia nie je komplikovaná. Značky po celej trase dopĺňa desať panelov s vysvetlivkami. Tiesňavy sú nezabudnuteľné, všeobecne považované za atraktívne prírodné útvary. Túry sa dajú absolvovať celoročne. Kto sem raz zavíta, určite sa nebráni opätovnému pobytu.

■ JÁNOŠÍK Z OCELE

Komu bolo málo, môže postúpiť ďalšiu túru po svojich smerom do Terchovej (okolo 4 km). Tesne pred severnou hranicou národného parku zaujme socha Jánošíka zo zvarovanej ocele, dielo známeho výtvarníka Jána Kulicha, vynímajúce sa nad rozľahlou obcou. Rodáka pripomína aj pamiatková izba či každoročné folklórne slávnosti. Zmienku si zasluhuje Kostol sv. Cyrila a Metoda z roku 1938, pekný miestny kraj, a samozrejme jedinečná muzika. Je toho oveľa viac. Skrátka, veď je tá Terchová krajšia ako Viedeň, vychodí z nej chlapci, všetci ako jeden... Poznanie dokáže obohatiť aj neďaleká, za národným parkom situovaná Zázrivá, takisto rázovitá dedina, preslávená výborným ovčím syrom, korbáčikmi i žinčicou.

REFLEXIA

Finále 16. ročníka súťaže Miss Universe Slovenskej republiky sa stalo skôr prehliadkou celebrit, biznismenov a podnikateľov než prehliadkou ženskej krásy. Členov poroty a ďalších V.I.P účastníkov bolo viac než súťažiacich a ich predstavovanie s oslavnými tirádami zabralo nemalo času aj slovnej zásoby slovenčiny. Pri takýchto súťažiach by sa však mal baviť najmä divák; všemožné laudácie ho iba unudia.

Slúž kráse, šír šťastie

Televízny prenos, z ktorého vedľa inde urobiť príťažlivú zábavu, sa stal viac-menej fádnuou reláciou najmä zásluhou dramaturgie, výberu hudobných vystúpení i samotného moderátora. Matej Sajfa Cifra na kaliber takéhoto programu viditeľne nestačil, nielenže hodlal diskutovať o tehotenstve so Silviou Chovancovou Lakatošovou, čo vyznelo veľmi toporne, ale neosvojil si ani mená jednotlivých súťažiacich diev a víťazku titulu Miss Tip Zuzanu Borsenikovicu uviedol iba ako číslo 8, akoby nemala meno. Každý športový reportér, aby mohol plynulo reportovať, musí ovládať mená všetkých hráčov, povedzme aspoň dvadsiatich dvoch futbalistov na ploche, aby mal divák prehľad o hre a jej tvorcoch.

Prehľad ženskej krásy divákovi ulahodil, škoda však, že jednotlivé uchádzačky o korunku krásy pôsobili miestami akoby zakríknuto, okrem Bratislavčanky Silvie Prochádzkovej, ktorá si nielen krásou, ale aj svojou suverénosťou napokon naklonila porotu a vydobyla triumf. Za prvenstvo si okrem korunky najkrajšia Slovenka odniesla aj náhrdelník z diamantov, modrých zaťmav a bieleho zlata, osobný automobil mercedes, letenku a model šiat na svetové finále Miss Universe 2014. Víťazku korunovala minuloročná Miss Universe 2013 Jeanette Borhyová. Titul prvej vicemiss si odniesla finalistka s číslom sedem Dária Fabrici z Košíc, ktorá pociťuje na súťaž Miss Earth 2014. Druhou vicemiss sa stala finalistka s číslom tri, iba osemnásťročná Michaela Mrázová z Častej. Zuzana Borseniková pociťuje na finále Miss Intercontinental. Titul Miss Média získala Simona Kolárová s číslom 4. Večer spríjemňovala kapela Hex, Celeste Buckingham a Rytmus, boli to však príspevky, ktoré mali ďaleko od toho, aby obecenstvo patrične rozohriali. Celeste Buckingham, ktorá napriek mladému veku dosahuje skvelé úspechy doma aj v zahraničí, tentoraz nevyšla z priemeru. Divákovi chýbal napríklad temperament Ostravčanky so slovenskými koreňmi Ewy Farnej. Nové krásavice zvyknú na tróne kráľovnej urobiť slzu dotiať. Veď šťastie im samo spadlo do lona, aj keď za tým iste bolo dosť sebazaprenia.

Pôvabu ženskej krásy sluší striedmosť nie megalomanstvo, do ktorého program STV miestami smeroval. Každý z nás má iný dar prírody, ale tie určené pre ženy tvoria to pozitívne napätie, ktoré sprevádza silnejšiu a nežnejšiu časť ľudstva odnepamätí. Štefánik napísal: „Hviezdy mi privolávajú: Slúž kráse, šír šťastie.“ Dvanásť finalistiek to dokonale splnilo. Napriek nedokonalosti celej réžie „predstavenia“.

Peter JÁNOŠÍK

Jazvy ostatnej slovenskej traumy na Balkáne sú ešte zreteľné a citlivé

Keď sa aj chlapi nehanbia za slzy

Stanislav BAJANÍK – Foto: archív SNN

Na slovenských cintorínoch v Srbsku a v Chorvátsku nájdete aj hroby viacerých Slovákov, ktorí padli vo vojne v bývalej Juhoslávii začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia. Aj keď od tejto balkánskej traumy, ktorá postihla aj dolnozemskej Slovákov, uplynulo pätnásť rokov, jej jazvy sú stále zreteľné a citlivé. Slováci na Balkáne, kam ich zavial osud vysťahovalcov pred dvesto päťdesiatimi rokmi, sa v 20. storočí ocitli v troch vojnách a podstúpili ako jediná enkláva Slovákov vo svete tento trojnásobný úder na vlastnej koži.

Tohto roku si pripomíname sto rokov od začatia prvej svetovej vojny, 75. výročie začatia druhej svetovej vojny a 15. výročie ostatnej kataklizmy na Balkáne. V treťom prípade sa na pôde bývalej už rozdelenej Juhoslávie ocitli mladí Slováci, a nielen oni, na protichodných stranách frontov a barikád medzi Srbskom a Chorvátskom. Mladí chlapi a muži – vojaci, ktorí museli rešpektovať vojenskú brannú povinnosť a mobilizačné rozkazy – mnohí dovtedy, ale i potom dobrí známi z početných slovenských spoločenských, kultúrnych, divadelných, umeleckých podujatí, dlhoroční priatelia, spolupracovníci ostávali na oboch stranách Dunaja na vojvodinskom a slavonskom brehu vystavení neraz neriešiteľnej situácii – so zbraňou namierenou proti sebe. Dlhो sa tieto rany hojili a trvalo niekoľko rokov, kým sa ich stopy zacelili. Aspoň chceme veriť.

■ AUTENTICKÉ SVEDECTVÁ

Balkán bol vždy guľou na biliardovom stole veľmoci. Urovnávanie konfliktu dopadlo, ako dopadlo. Protivojnové demonštrácie boli v Belehrade, v amerických aj v európskych mestách – protesty organizovali najmä srbské i chorvátske spolky a združenia v diaspóre. V nečinnosti neostala ani slovenská menšina v Srbsku, ani v Bratislave. Slovenskí maticiari nakrútili pôsobivý dokumentárny materiál, ktorý ešte čaká na definitívne filmové či knižné spracovanie, s autentickými svedectvami Slovákov, ktorí pocítili dosah tejto vojny alebo v nej prišli o blízky. Vážnosť situácie v čase, keď tento materiál vznikol, ako i logické existenčné obavy vyvolali potrebu utajenia mien. Preto v prepise niektorých svedectiev do maticného týždenníka SNN uvádzame len ich skratky s miestom, kde boli zaznamenané.

J. S. Ilok (Ujla), najvýchodnejšia obec v dnešnom Chorvátsku: „Aj tunajší Slováci sa tu ocitli v bojových podmienkach. Vojna o samostatné Chorvátsko ich posunula do zložitej situácie hneď na začiatku. Našich rodákov a priateľov z druhej strany v Srbsku oddeľoval Dunaj. Na návštevu rodičov, známych sa nedalo ani pomýšľať. Hranicu na Dunaji prisne strážil UNPROFOR...“

Náš dom vo Vukovare očividne praskol pod tlakom silného

bombardovania, strecha pretekala a boli zničené rodinné dokumenty... Dovoľte sa rodine do Petrovca bolo nemožné, podobne to bolo aj naopak. Popravde, ani sme nevedeli a ani sme nechceli spájať sa na okupovanom území v obave, či muži nenarukujú... Situácia bola vážna, slovenské rodiny boli prenasledované, vyhánané, poniektorí museli uvoľniť obydlia pre domácie exulanty zo Srbska... Chceli sme zostať vo svojich domoch, na majetkoch, v práci a obrábať polia.“

Z Ilokej strany Dunaja vidno najprv mostom spojenú Báčku Palanku. Srbsko-vojvodinská rovina ako na dlani. Slováci tam žijú vyše dvestopäťdesiat rokov. Spoločne – ešte v bývalej Juhoslávii – boli jedni aj druhí divadelníci, folkloristi, speváci, mali rovnaké spolky a združenia. Teraz zostali rozdelení. Slováci v Báčkej Palanke aj v tých zložitých a dramatických rokoch s neraz tragickými okolnosťami dokázali takmer zázrak. S pomocou srbskej Skupštiny opštiny a v spolupráci s vtedajšou Maticou slovenskou v Juhoslávii si vo vojnovom čase postavili Slovenský dom na darovanom pozemku evanjelickej cirkvi. Dnes je to sídlo MO MSS Báčka Palanka, jeho divadelnej odbočky a miesto tradičného stretávania sa slovenských študentov.

L. M.: „Môj syn bol vo veku, keď by musel narukovať a bojovať proti kamarátom; Slovákov proti Slovákom. Bolo to smutné na oboch stranách. Požiadali sme vtedy známu na Slovensku, či môže prijať rodinu. Odišli na Slovensko, aby si zachránili životy. Nevedel som, kedy sa vrátia, ja som zostal doma. Bolo to strašné najmä pre deti, keď sme počuli sirény, lietadlá, utekali sme do pivnice, do šachty sa skryť. Deti mali z toho traumy dlhé roky. Viacerí zbehli alebo utiekli na Slovensko – ako sa dalo, tak sa dalo – veď sme nevedeli, dokedy tá vojna bude trvať... Nechceli sme zanechať naše domy, majetky tu, kde stáročiami žijeme.“

Deti trpeli najviac. Tie, čo boli na relaxačnom pobyte, organizovanom celonárodnou zbierkou prostredníctvom Matice slovenskej v zariadení v Podjavorníku pri Považskej Bystrici, si prvé dni v strachu ľahli, len čo začuli lietadlo... Báli sa všetkého, čo by ich ohrozilo alebo pripomínalo strelbu či výbuch...!“

M. R.: „Viacerí mladí chlapi tú záťaž, že sa ocitli v boji aj proti Slovákom na druhej strane – a vôbec tú nevraživosť – psychicky neunesli. Niektorých doviezli domov už v rakvách. Môj syn prišiel domov na krátku dovolenku a vlastnoručne sa odstrelil... Zanechal bolesť nielen nám rodičom... Mnohé z takých hrobov, pamätníkov s podobizňou syna vojaka sú na cintorínoch v Petrovci, Kysáči, Kulpine či Kovačici... Chvalabohu, nie ich je mnoho, ale ani málo.“

V. T.: „Ako mnohí iní aj my sme mali šťastie, že nám mohli pomôcť príbuzní a rodáci z Belgicka či z Rakúska. Rozličným spôsobom sme sa po desať- alebo pätnásťhodinovej štrapácii dostali do Maďarska, kde sme sa mohli na pár hodín stretnúť. Priniesli nám lieky, hygienické potreby, potraviny a ak sa dalo prepašovať aj trochu benzínu, s ktorým sme mohli maximálne šetriť. Ťažko je na to spomínať, človek si radšej uchováva spomienky na krajšie časy, ale skutočnosť nepustí. Boli sme šťastní, keď sme sa neskôr dostali na Slovensko. Zasa to hľadanie domova...“

■ MALIARKIN MOSTÍK

Vojská NATO napriek pôvodnému rozhodnutiu likvidovali nielen vojenské, ale i civilné ciele. Pod bomby sa dostal aj slovenský archív TV Nový Sad, aj časť slovenského rozhlasového a televízneho vysielania. Mnohé už nenahradiťelné dokumenty o slovenskom živote vo Vojvodine neexistujú.

S. B.: (nečakane žartovne): „Keď sme počuli o likvidácii cestných sietí a mostov, mali sme v úmysle ohlásiť vojskám, že v Petrovci strážime drevený mostík insitnej maliarky Zuzky Medvedovej na Begeji (dlhý okolo 2,5 metra) a boli by sme radi, keby nám oznámili, kedy príde na rad aj jeho bombová likvidácia.“

K zaujímavým udalostiam z tohto obdobia patrí aj epizóda zo Slovenských folklórnych slávností v Chorvátsku – vtedy v Josipovci Punitovačkom. Na tamajší štadión nečakane dorazil aj autobus so slovenskými vojakmi slúžiacimi v misii NATO. Maticnú delegáciu so slávností previezli tajne cez všetky kontroly autobusom do Iloku, ktorý sa ocitol vo vtedy práve vyhlásenej Repub-

like Srbská krajina. Po návšteve tamajších slovenských maticiarov a divadelníkov nás odtiaľ tajne previezli v noci Slováci do Báčkej Palanky a ďalej do Vojvodiny, kde sme rokovali o ďalšej pomoci MS Slovákom na tomto území...

■ PRESTRELENÝ ŠTÚR

Aj samotné Slovensko sa ocitlo v nezávideniahodnej situácii. Vtedajšia exekutíva SR povolila prelety lietadiel NATO – bombardérov a zásobovačov nad svojím vzdušným priestorom, keďže susedné štáty požiadavku zväčša odmietli. V čase, keď sa po roku 1991 okrem iného schyľovalo k možnému násilnému vysťahovaniu Slovákov z Iloku, vtedajší veľvyslanec v spolupráci s MSJ už pripravené autobusy zastavil pohotovým diplomatickým zásahom. V Slovenskom dome v Iloku, tradičnom stredisku slovenského ochotníckeho divadla i folklóru, sa nachádzal obraz – olejomalba Ľudovíta Štúra. Na slovenskej prvomájovej veselici, kde sa spievalo i tancovalo, v domnienke, že ide o oslavu „chorvátskej štátnosti“ striedali nepriateľské vojská do domu a cez okno prestrelili aj obraz Ľ. Štúra, ktorý tu ako výrečnú symboliku uchovával doposiaľ. Štúr dostal zásah rovno do hrude...

■ PODPORA Z VLASTI

Na pomoci dolnozemskej Slovákom sa podieľal najmä Slovenský Červený kríž, lekári, zdravotníci, diplomacia. Okrem materiálnej pomoci pomohli slovenským deťom z Chorvátska aj zo Srbska pobyty na Slovensku. Všestrannou pomocou prispeli mnohé inštitúcie i jednotlivci. Patrí im srdečná vďaka.

Za potreby rodákov vo Vojvodine sa vtedy plne angažovala MSJ a stálo ju to nemalo úsilie, ochoty, obety a nebezpečenstiev. Výsledkom celonárodnej zbierky na pomoc slovenským deťom z vojnových oblastí boli dary v hodnote okolo 1,5 milióna Sk, ale i viaceré relaxačné pobyty na Slovensku, aj keď naši krajania nie vždy ochotne púšťali svoje deti „do neznáma“ v čase a situácii, keď nebolo isté, či po návrate nájdu svoj domov... Úsilie Matice slovenskej pri „zaceleňovaní vojnových rán“ sa prejavilo niekoľkými spôsobmi. V roku 2005 na odbornovo-vedeckom seminári k slovensko-srbským vzťahom v minulosti i súčasnosti Matica slovenská a Matica srbská podpísali v Bratislave Integračné memorandum o podpore Srbska v európskych integračných krokoch. Dokument otvoril novú etapu slovensko-srbskej kooperácie aj voči Slovákom vo Vojvodine. Vytvorením nových štátnych útvarov a republík v bývalej Juhoslávii došlo aj k osamostatneniu sa tamajších Matic (Srbsko, Chorvátsko, Slovinsko, potom Čierna Hora) ako súčasti európskej a svetovej maticnej rodiny. Slovenská maticná iniciatíva vyústila do zvolania I. európskeho kongresu Matic slovenských národov v roku 2007 v Martine. V roku 2013 sa opäť v Martine uskutočnil II. európsky kongres Matic slovenských národov, ktorý ponúkol ďalšie možnosti vzájomnej spolupráce a „hojenia“ bolestí spojených aj so slovensko-slovanským vývojom Balkánu v ostatných dvoch desaťročiach.

Dnes sme už svedkami novodobého spájania a nových foriem spolupráce Slovákov v Srbsku a Chorvátsku. Viacerí Vojvodinčania trvalo žijú v samostatnom Chorvátsku a sú členmi tamajšej Matice slovenskej a naopak v pôvodnom podhubí slovenských túžob: „Stretávajme sa, aby sme na seba nezabudli a zabudnutí nestratili.“

Zaujímavý výstavný počin Umeleckej besedy slovenskej v Galérii rozhlasu

Predstavenie tvorcov abstrakcie

Emil SEMANCO – Foto: autor

Medzi členmi najstaršieho umeleckého spolku na Slovensku – Umeleckej besedy slovenskej 1921 – je pomerne početná skupina autorov, ktorí sa vo svojej tvorbe primárne a programovo venujú abstrakcii. Práve im vyšli v ústrety organizátori aktuálnej výstavy v Galérii slovenského rozhlasu výstavným konceptom ABSTRAKCIA V., ktorý úrovňou vystavených diel, ich vynachádzavým aranžovaním a napokon aj uvedením na vernisáži vyvolal pozitívne reakcie v radoch odbornej verejnosti aj živý návštevnícky ohlas.

Dlhoročný člen UBS Marián Drugda vystavuje na Abstrakcii V. unikátne variability.

Bolo by na dlhé rozprávanie, prečo najstaršie a jedno z najväčších združení výtvarných tvorcov u nás – Umelecká beseda slovenská – nevystavuje vo svojej budove na

terajšom Dostojevského rade v Bratislave – v neďávno premenovanej UMEĽKE, ktorú začiatkom roka vyhlásili za národnú kultúrnu pamiatku. Tento funkcionalistický objekt

postavili ešte v roku 1926 ako prvý a nadiho jediný špecializovaný výstavný pavilón vo vtedajšom Česko-Slovensku zväčša zo zbierok a z darov členov UBS. V skratke –

skrivodlivými a zištnými majetkovými prevodmi po novembri 1989 sa ocitli na ulici...

Rovnako by bolo na dlhé rozprávanie, ako si tento agilný umelecký spolok prispôbil na výstavné ciele vestibul Slovenského rozhlasu na Mýtnej ulici a na dlhé roky ho pod názvom Átrium premenil nielen na svoju materskú výstavnú scénu, ale aj na miesto a fórum pravidelných stretnutí širšej slovenskej kultúrnej verejnosti, kým ho M. Zemková po nástupe na post riaditeľky SRO v roku 2006 bez udania dôvodov nevypovedala z týchto pomerne nákladne na výstavnú činnosť zveľadených priestorov – adaptovaných opäť za spolkové peniaze!

■ Z NÚDZE CNOŠŤ

Umelecká beseda slovenská v Átriu od roku 1994 uskutočnila štyri tematické kolektívne prehliadky lapidárne nazvané Abstrakcia I. – IV. K tomuto výstavnému konceptu sa začiatkom tohto roka vrátila prehliadkou tvorby vyše päťdesiatich kmeňových členov, ktorí sa vo svojej tvorbe programovo venujú rôznym formám abstrakcie.

Takže veľký návrat – bezmála po desaťročí a teraz už v Galérii slovenského rozhlasu, pričom slovo „veľký“ sme zvolili z viacerých príčin. Primárnou je ojedinelý rozmer prehliadky s pol stovkou autorov a zodpovedajúcim vyše dvojnásobkom diel takmer kompletného obsahového, formového a žánrového rozvrstvenia, pričom kvalita a úroveň trojrozmerných, plastických, ale aj závesných diel je vo viacerých prípadoch excelentná.

Tažko čakať, že sa na takto koncipovanej prehliadke objaví „galandovec“ Z. Horecký, ktorý sa od pvestného manifestačného žilinské-

ho vystúpenia skupiny Galandovcov v roku 1957 profiluje ako krajinár, ďalší robustný pútnik krajiny R. Moško, manželka Čisárikovci, sochár klasicizujúcich foriem T. Baník, L. Cvengrošová, poetizujúca nadrealista B. Kolčáková, figuralistka klímtovskeho razenia A. Galková, M. Chabardová, Petrášovci, J. Porubčin, F. Pohorelec, V. Kováč alebo T. Žitňanová... V spolkových radoch je väčšina tvorcov, pre ktorých je abstraktizmus bokom od ich tvorivého programu, zriedkavý experiment, sporadický prejav, ktorý vnímame skôr len ako skúšku ich umeleckej invencie. Ale mená a už aj pojmy – ako A. Galko, Š. Bubán, M. Drugda, S. Harangozó, M. Tvrdon, J. Uhel, L. Černý, M. Rudavský, P. Vranka..., patria do prvej línie slovenských abstrakcionistov. Práve oni v rozhodujúcej miere – ale zdatne aj tí druhí – sa na aktuálnej výstave predstavujú v širokom generačnom zastúpení.

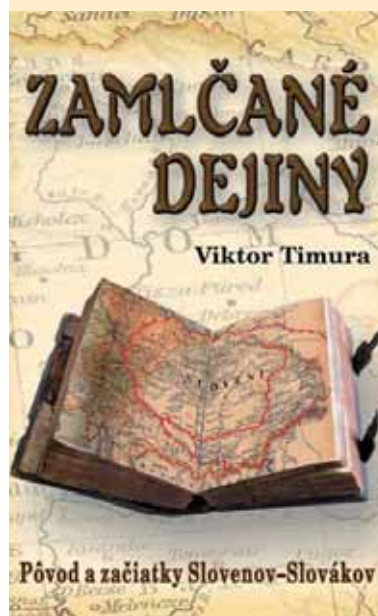
■ ORIGINALITA PRÍSTUPOV

„Abstrakcia prekrýva realitu osobitosťou a originalitou foriem, tvarov a jedinečnosťou jednotlivých zobrazení. Nekopíruje, nenaodobňuje, naopak ponúka celkom špecifické možnosti dialógu medzi divákom a tvorcom. Má svoje jasné štylistické a formotvorné štandardy, bez tých by nevytvorila umelecký štýl,“ povedala na uvedení výstavy jej kurátorka Emília Husár Semančová. „Či už chápeme líniu abstraktného prejavu členov UBS ako vlastnú podstatu ich tvorby alebo ako záchvev tvorivého génia, vždy bude každá prehliadka tvoriť osobitú kapitolu pri prezentáciách umeleckého prejavu jej členov. Je preto vzácnou príležitosťou, že opäť mať možnosť vidieť výstavu členov UBS s touto témou.“

Sonda do slovenskej i európskej minulosti

Viktor Timura: Zamlčané dejiny, Eko-konzult, Bratislava 2014

KNIHA TÝŽDŇA

Minulosť Slovanov a s ňou súvisiaci pôvod a začiatky Slovanov – Slovákov – sú zaťažené účelovými dezinformáciami. Ich minulosť bola dlho zamlčovaná, prekrucovaná, spochybňovaná, zahmlievaná a odcudzovaná. Zamlčovanie viacerých skutočností v historických udalostiach, a tých, čo sa na nich zúčastňovali, vyplývalo z glorifikácie európskej historiografie o poslaní a víťaznom ťažení románsko-germánskych národov, o ich nadradenosti a viedlo k vydedeniu Slovanov z európskych dejín a ich zástoja pri formovaní dnešnej Európy.

Ani opakované pokusy západoeurópskych expanzionistov však nespĺnili cieľ. Slovanov sa nepodarilo vykynožiti ani z nich urobiť otrokov a zmocniť sa ich bohatstva a územného priestoru. Aj keď diskreditácia Slovanov pokračuje. Európa a Európania žijú vo falošnom historickom povedomí. Teoretické konštrukcie z 19. storočia sa v nových poznatkoch rozplynuli, ale reliktu pohľadov na pôvod, začiatky a úlohu Slovanov a Slovanov – Slovákov – pretrvávajú.

Publikácia Viktora Timuru Zamlčané dejiny vychádza z pomerne širokého záberu interdisciplinárnych poznatkov a ich vzájomných súvislostí. Analýza poznatkov historických vied (filozofie, antropológie, archeológie, jazykovedy, mytológie, kulturológie, historiografie, ale aj paleopsychológie, genetických výskumov DNA, spoločenských teórií, teórie vzniku a vývoja reči a jazyka a i.) ponúka nový a úplne iný pohľad na slovenskú, slovanskú i európsku minulosť, ako sme ju doteraz vnímali.

Túto novú knihu, 504 str., veľkého formátu 220x300 mm si môžete za 29,00 eur, vrátane poštovného, objednať na adrese: Eko-konzult, po. box 61, 850 07 Bratislava 57, alebo: eko-konzul@chassco.sk

(red, se)

NEKROLÓG

Ludia, ktorí sú naslovovzati odborníci vo svojej profesii a zároveň majú vysoký morálny a spoločenský kredit, vytvárajú tú pravú elitu spoločenstva, teda národa. Uznávaná psychologička, žena s vysokým mravným a etickým profilom, vlastenka a zároveň všeobecne obľúbená reprezentantka slovenskej vedy – doc. PhDr. Eva Jaššová, PhD.

Odišla vzácna žena

Pôsobila ako pedagogička na viacerých vysokých školách – Fakulte masmediálnej komunikácie UCM v Trnave, FF UKF v Nitre, Akadémii Policajného zboru v Bratislave, Katedre žurnalistiky UKF v Nitre, naposledy ako vedúca katedry Fakulty sociálnych štúdií Vysokej školy v Sládkovičove. V rokoch 2001 – 2012 pracovala v Ústave politických vied SAV ako vedecká pracovníčka. V roku 2004 jej udelili vedecko-akademickú hodnosť PhD. Svoje vedomosti z odboru psychológie a praktické skúsenosti rozhlasovej redaktorky a členky Rozhlasovej rady využila pri písaní a obhajobe svojej habilitačnej práce o vystupovaní politikov v Slovenskom rozhlase. V tejto oblasti bola spoluautorkou a zostavovateľkou základnej knižnej práce s názvom Veda, médiá a politika.

Patrila k zakladajúcim členom Slovenskej národnej strany, pre ktorú pôsobila až do posledných chvíľ svojho bytia. Do povedomia sa dostala aj národne orientovanými témami a činnosťou, ktorým venovala veľa svojho času ako dlhoročná členka Matice slovenskej.

Dňa 15. marca 2014 dovišla doc. PhDr. Eva Jaššová, PhD., svoj životný príbeh vo veku šesťdesiat rokov.

Česť jej pamiatke!

(mab)

HUMORESKA

Možno ste tú starú históriu počuli. Je desiate storočie. Fúzatý Maďar vojde do slovenskej chyže, v ruke zviaza meč a ide rabovať. Berie všetko. Zrazu mu padne oko na dvere. Pretože nič také dokonale v ich šiatroch dovtedy nevidel. Ukáže na ne, že aj tie chce. Stará Slovenka padne na kolena, zalomí rukami a skriekne: „Aj to?“ Rabujúce fúzačisko rezolútne prikývne. Odvtedy sa po maďarsky dvere povedia ajtá. Je to jasný dôkaz o slovenskosti našich bratov Maďarov, ktorých prekryli za vyše jedno tisícročné maďarizáciou.

Jazykovedci tvrdia, že maďarský jazyk je extrémne cu-

dzí a nezrozumiteľný prvok v našom regióne. Ale iba na prvý pohľad. Presvedčím vás, že viete po maďarsky, aj keď ste o tom doteraz netušili. Skúsime si spolu preložiť z maďarčiny zoznam koristi onoho fúzatého Maďara z obydľia starej Slovenky. Uchmatol lekvár,

žiť do maďarčiny koristiť fúzatého lúpežníka. Zoznam som zámerne poprehadzoval, aby som vám dokázal, že viete po maďarsky, lebo všetkému budete rozumieť: kápozsta, lekvár, kalács, szalonna, sonka, abroz, uborka, kolbász, ecet, ablak, répa, egres, burcsák,

Ani neviete, ako dobre viete po maďarsky

koláč, slaninu, šunku, zemľu, repu, klobásu, kapustu, egreš, burčiak, borovičku, obrus, oblok, ocot a uhorku. Ako vidno, Maďari jedno nenažrané bralo všetko, čo mu prišlo pod ruku. Nedbal ani na to, že niektoré potraviny vtedy starí Slováci ani nepoznali. A teraz si poďme spolu prelo-

borovicska es zsemle. Jedinému slovu, priznávam, ste asi nerozumeli. Es je maďarský výraz pre spojku a.

Maďari prevzali oveľa viac slov od Slovanov, ako ich narátal Kniesza István čiže Štefan Knieža z Trstenej. Po vzniku Česko-Slovenska v roku 1918 odišiel radšej do

Budapešti. Dôvod mal jasný, českí kádrovníci na Slovensku ho nechceli preveriť. Vydal známe dielo A magyar nyelv szláv jövevényeizavai (Slovanské slová v maďarčine). V prvom zväzku narátal vyše tisíc tristo slov v spisovnej a nárečovej maďarčine, kto-

ré majú podľa neho dokázaný slovanský pôvod. Do druhého zväzku dal tristoosemdesiat tri takých slov v maďarčine, ktoré niektorí autori považujú za slovanské, iní sú za ich neslovanský pôvod. Napríklad slová csák ani bugár nemá v žiadnom zväzku, a tak môžeme považovať jeho zoznam za ne-

kompletný. Keby sa do jeho výskumu niekto znova podujal, doplnil by ho o ďalšie novotvary.

Na záver dve správy. Jedna dobrá, viete po maďarsky. Druhá, Maďari sú nielen naši susedia, ale aj bratia. Susedov sa človek snaží vyberať, pokiaľ mu sily stačia. Príbuzných dostáva často za trest. Ako vyzerá naše vzájomné rodinné porozumenie, už ukázali tisícročné dejiny. Aspoň že si po rozvoze rozumieme s bratmi spoza Moravy. Najmä odkedy nedokazujú svoju výnimočnosť na príklade slov, ako sú klapkobřinkostroj, podnosnice libočudná, čístonosoplena, rohoš, bezabecedník či čelenec. Schválne, čo znamenajú.

Milan ZEMO

MEDAILÓN

V tomto roku uplynie stotridsaťpäť rokov od úmrtia národného buditeľa, jazykovedca, vydavateľa, redaktora, zakladateľa Spolku svätého Vojtecha a spoluzakladateľa Matice slovenskej Andreja Ludovíta Radlinského. Národovec sa narodil 8. júla 1817 v Dolnom Kubíne v uvedomelej slovenskej rodine. Jeho otec bol kubínsky richtár. Andrej mal jednu sestru a dvoch bratov. Bol vzdialenejším príbuzným Antona Bernoláka. Radlinského matka bola dcérou brata Antona Bernoláka...

Neúnavný organizátor národného života

Záujem o vzdelanie sa u neho prejavil už v ranom detstve. Rodičia ho podporovali a dali mu možnosť študovať na gymnáziu v Ružomberku, Kremnici a v Budíne. V rokoch 1834 – 1836 pokračoval v štúdiách v Oláhovom seminári v Trnave a v seminári v Bratislave. Po filozofických štúdiách absolvoval štúdium katolíckej teológie (1836 – 1840) v Pazmane vo Viedni. Zároveň sa venoval aj štúdiu jazykovedy a spoločenskovedných i exaktných predmetov. V roku 1841 získal doktorát na univerzite v Pešti. Po vysvätení za kňaza pôsobil ako kaplán v Budíne, v Štefultove, Zlatých Moravciach a Banskej Štiavnici (1843 – 1849), odkiaľ musel tajne utiecť ako „pansláv“ po revolúcii v roku 1848 do Viedne. Ani potom sa však nevzdal politickej angažovanosti a bol členom memorandového vyslanectva k panovníkovi, ktoré sa zaslazovalo za to, aby Slovensko bolo korunnou krajinou.

Andrej Radlinský úzko spolupracoval s poprednými osobnosťami slovenského národno-obrodeneckého hnutia – L. Štúrom, M. M. Hodžom, J. M. Hurbanom, D. Lichardom, J. Palárikom, J. K. Viktorinom, A. Dobrianskym a mnohých ďalšími. S Danielom Lichardom vydávali Slovenské noviny. Editoval aj časopis Cyrill a Method, ktorý prehlboval náboženské vedomosti, prebúdzal národné povedomie a propagoval spojenie kresťanských vyznancí na Slovensku. Od roku 1857 s ním splynuli Katolícke noviny. Význam časopisu stúpol, keď v rokoch 1859 – 1861 mal prílohu Priateľ školy a literatúry, ktorá združovala prispievateľov obidvoch vierovyznaní. Radlinský vydal vyše štyridsať kníh, prispieval do množstva almanachov a časopisov, viaceré dokonca sám vydával. Aj tým chcel napomáhať výchovu mládeže a rozvoj vzdelanosti. Po Priateľovi školy a literatúry, ktorý začal vychádzať v roku 1859, vydal v roku 1861 letopis Tatran s pestrým pedagogickým, vedeckým, zábavným i politickým obsahom. V roku 1871 mu vyšlo dielo pod názvom Školník, ktoré obsahovalo informácie z oblasti astronómie, zemepisu, fyziky, prírodopisu, poľnohospodárstva, ovocinárstva, včelárstva, hodvábníctva a nechýbala v ňom ani náuka o právach a povinnostiach občianskych pre katolícke elementárne školy. Venoval sa aj zakladaniu spolkov trizvosti, nedeľných škôl, nabádal a viedol ľudí k čítaniu. Zriaďoval tiež knižnice, čitateľské a iné vzdelávacie spolky, zaslúžil sa aj o založenie prvého stáleho slovenského ochotníckeho divadla v Banskej Štiavnici. Z bohatej a rôznorodej činnosti Andreja Radlinského možno spomenúť i obnovu farského kostola v Kútoch s pomocou organizovania zbierok od veriacich a založenie Priemyselného spolku. Tento všestranne činný národovec, nápaditý a neúnavný organizátor zomrel vo veku nedožitých šesťdesiatich dvoch rokov 20. apríla 1879. Pochovaný je v Kútoch, kde prežil posledných štrnásť rokov života.

Helena RUSNÁKOVÁ

Štyridsať rokov v spravodajských službách – príbeh Vladimíra Krivoša Slovák, ktorého poznal cár aj Lenin

Dušan D. KERNÝ – Foto: archiv autora

V Rusku vyšla kniha dvoch historikov, jeden z nich je bývalý vysoký dôstojník spravodajskej archívnej služby, o Slovákovi Vladimírovi Krivošovi, polyglotovi, Liptákovi, ktorý ako nejeeden Slovák našiel uplatnenie na prelome storočí v Rusku, ktorého občianstvo prijal ešte ako dvadsaťtriročný. Na začiatku nášho poznania na Slovensku však bola – stenografia.

V roku 2006 – vlastne akoby včera – vyšla vo Vydavateľstve Spolku slovenských spisovateľov útlá kniha Kandidát diplomacie. Autorom je Rudolf Tibenský. Na zadnej strane obálky ho Anton Kret označuje za „bibliografistu Vladimíra Krivoša, slávneho Slováka v službách ruskej diplomacie...“.

A tak sa stretávame vlastne s dvomi literárnymi, ako aj historickými senzáciami. Jednak ešte len v roku 2006 vychádza knižka o slávnom Slovákovi, ale z nej je zrejme, že možno je slávny, ale vonkoncom nie je všeobecne známy. Nie je, okrem, dá sa povedať, úzkeho kruhu znalcov, pevne zakorenený vo vedomí tej časti slovenskej inteligencie a autorov literatúry faktu, pre ktorých by to mala byť samozrejmosť.

■ NEUVERITEĽNÉ PÁTRANIE

Zároveň však je – dovoľme si to povedať – senzáciou aj to, že taká znalá osobnosť ako Anton Kret hovorí o autorovi Rudolfovi Tibenskom ako o „biografistovi Vladimíra Krivoša“. Vyvoláva tým záujem a hneď niekoľko otázok. Kto je a aký je príbeh nielen Vladimíra Krivoša, ale aj jeho životopiscu, staršieho inžiniera s Piešťan, ktorý je len menovcom iných, literárne a vedecky známych Tibenských. Prečo píše novelu o Vladimírovi Krivošovi a vydáva ju v roku 2006? Básnik Theofil Klas ju označuje za „historický obrázok naslovovzatého znalca svojej literárnej témy – Rudolf Tibenský približuje osobnosť Vladimíra Krivoša širším vrstvám slovenského obyvateľstva a podujal sa spopularizovať objekt svojho dlhoročného bádateľského výskumu...“.

A tak sa v roku 2006 dozvedáme, že sa „širším vrstvám slovenského obyvateľstva“ má stať osobnosť Vladimíra Krivoša známejšou. Pritom ide o človeka, ktorý sa narodil v roku 1865 na Slovensku a zomrel v Baškirske v Ufe v roku 1942. Dlhé roky, desaťročia sa o ňom, ako to už v našich dejinách býva, vedelo a nevedelo zároveň. Podobné je to aj s postavou muža, ktorého Anton Kret po zásluhe nazýva „biografistom“. Ing. Rudolf Tibenský sa narodil v roku 1919 a keď mu v roku 1991 vyšla kniha V palácoch a vo vyhnanstvách, v predslove sa konštatuje, že o „geniálnom Slovákovi na Slovensku vie len úzky okruh ľudí – autor zaplňa jedno z bielych miest o našich významných rodákoch, ktorí sa preslávili predovšetkým v zahraničí“.

Vladimír Krivoš pracoval v špičkových úradoch cárskeho Ruska v Petrohrade, vo vojenských štáboch cárskej armády počas prvej svetovej vojny, vo vrcholných úradoch cárskej dumy, parlamentu, ktorý vznikol po revolúcii v roku 1905, ako lingvista bol v službách sovietskych úradov, usiloval sa udržiavať kontakt s davistami a tí – Clementis, Novomeský – zasa s ním ako prispievateľom do DAV-u. Bol väznený a odsúdený za čias cárskej armády, práve tak ako aj sovietskou mocou. Je najznámejším a zrejme jediným Slovákom (i keď už vtedy bol z vlastnej vôle ruským, resp. sovietskym občanom) v gulagu na Soloveckých ostrovoch.

■ OSUDY KNÍH

Už zo všetkých údajov a z týchto dátumov je zrejme, že osudy životopisca aj objektu jeho skúmania boli viac ako zložité. A samozrejme i knihy majú svoje osudy – kniha V palácoch a vo vyhnanstvách mala vyjsť pôvodne v roku 1972 – ale „z ideologických

dôvodov bola zakázaná“. Žiaľ, v nijakej z publikácii po roku 1989 sa neuvádza informácia alebo text zdôvodnenia či aspoň spomienka zodpovedných redaktorov publikácie Vydavateľstva Mladé letá z roku 1991, aké to boli dôvody. Pritom publikácia sama – aj vďaka prílohám – je strhujúcim rodným príbehom siahajúcim od Jána Krivoša, richtára Vrbického Huštaku, dnes časti Liptovského Mikuláša, zakladajúceho člena Matice slovenskej, až po podnikateľa a majiteľa realit Borisa Krivossa zo Santiaga de Chile. Príbeh sa tiahne od Liptova, cez metropoly cárskeho Ruska a bolševického Sovietskeho zväzu, od palácov, rozľahlého bytu, služobníctva, vlastného auta v Petrohrade v roku 1911 až po sovietsky koncentračný tábor – gulag, na dnes všeobecne a neslávne známych Soloveckých ostrovoch a po dnes už nejestvujúcí hrob Vladimíra Krivoša v baškirskom hlavnom meste Ufa. V tom meste Ufa, ktoré má aj iný paradoxný historický „vzťah“ k našim dejinám, dovoľme si toto historické obočenie od témy: Žil a dožil tam vysoký dôstojník sovietskej armády, ktorý v augustovej noci roku 1968 zatýkal, odvieľok Slováka Alexandra Dubčeka do sovietskeho zajatia.

Keď ešte dnes listuje človek v publikácii z roku 1991 musí sa ho zmocňovať nesmierny rešpekt a úcta k práci autora, ktorý zhromaždil toľko dokumentov a dokladov a celé dlhé desaťročia sa nedal odradiť nepriazňou, neprijatosťou voči výsledkom svojej – bez preháňania – senzačnej práce človeka s výnimočným osudom a výnimočnou nezdolnosťou slovenského vzdelanca. Rudolf Tibenský, autor objaviteľských kníh o Vladimírovi Krivošovi, mal podobný osud ako objekt jeho záujmu. Krivoš bol ruským a potom sovietskym občanom, bol špičkovým odborníkom, o. i. najmä v oblasti stenografie a znalosti jazykov. Bol odborníkom najprv cárskeho a potom sovietskeho systému, práve tak ako aj väzeň ostrovného gulagu na Solovkách.

■ JÁCHYMOVSKÉ PEKLO

V roku 1991 vychádza ojedinelá výpoveď Rudolfa Tibenského. Názov hovorí za všetko: Jáchymovské peklo. Text autor „venoval obetiam česko-slovenských komunistických koncentračných táborov obľudných „rokov päťdesiatych“. Text je ojedinelý aj svojím vznikom – je to stenograficky zaznamenaný denník písaný s jasným zámerom vydať svedectvo o zvrátenosti systému. Je to neodmysliteľný príspevok k zmapovaniu slovenskej martyrológie niekoľkých desaťročí. Je to priama výpoveď pamätníka udalostí, ktorý odhaľuje, ako to bolo v totalitnom systéme päťdesiatych rokov. Výpoveď z pohľadu obete, ktorá nič nespáchala, len nemala to šťastie vyhnúť sa dôsledkom udavačského systému medzi vysokoškolskmi. Rudolf Tibenský v knihe uverejňuje aj fotografiu a aj plné meno vysokoškolského donúteného na spoluprácu s ŠtB, kvôli čomu sa on sám potom na niekoľko rokov ocitol v jáchymovskom pekle. V našej literatúre faktu je to prvé takéto spracovanie témy.

K osobitostiam toho príbehu patrí aj fakt, že stenografické dennikové záznamy neboli odhalené, podarilo sa ich prepašovať nielen po prepustení z koncentráku v Jáchymove, ale napokon aj bezpečne ukryť v zahraničí – putovali cez Viedeň do Kanady. Štyri desaťročia slovenský záznam o gulagu v Jáchymove ležal nedotknutý v Kanade, iba autor mu mo-

hol po rokoch vdýchnuť život, dať stenografickým poznámkam, faktom, menám literárny tvar. A tak sa stenografický text vrátil bezpečne v roku 1990 na Slovensko a zastihol svojho pôvodcu nielen nažive, ale aj odhodlaného upraviť útržky stenografických záznamov, doplniť nezabudnuteľné zážitky pamäti – a vydať ich knižne. Ak sa človek spýta na silu, ktorá držala človeka vo väzení a potom po desaťročiach zasa držala pri písaní záznamu o pekle v Jáchymove, stačí sa pozrieť na kópiu záznamu na strane 104. Hovorí za všetko. Je to modlitba zachytená na papier v noci v januári 1952. Modlitba človeka, ktorému vtikajú do hlavy, že „nijaký ten Boh či Svätý Otec a ani Američania im nepomôžu, nech si nerobia nijaké nádej...“. Píše o tom, ako do tábora prišiel istý JUDr. Karol D., známy činiteľ Slovenskej republiky, a len čo prišiel, „zbadali sme, že jeho psyché je akoby rozdelené ... sedí už od konca vojny, teda sedem a pol roka, a aký to bol mužný zjav kedysi! Dost, že to prežil, že ho po prevrate nenechali odpraviť ako prezidenta Tisa či generála žandárstva Ištóka...“.

■ NAPÄTIE PO AMNESTII...

Amnestia nového prezidenta republiky prišla po smrti Gottwalda 4. mája 1953, ale ani to nebol koniec drámy otca troch detí, zistilo sa, že je prepustený omylom, ale napokon sa všetko doriešilo na slobode – zasa výmerom o podmienenom prepustení veľmi nábožensky založeného odsúdeného, ktorý mal síce dobrú pracovnú morálku, ale nemožno povedať, že jeho pomer k ľudovodemokratickému zriadeniu bol kladný...

O viac ako desaťrocie mu s ilustráciami skvelého Everta Pučeka vychádza v Mladých letách kniha venovaná sestre Tereze. Je to návrat do detstva, spomienky na radostné detstvo a chlapčenské roky v okolí Trnavy, na pomery a život mnohodesiatej roľníckej rodiny, ale aj na roky hospodárskej krízy pred druhou svetovou vojnou, na školské roky v Trnave. Spomienky na všetky chlapčenské výmysly, dobrodružstvá a potmehústva. Kniha podľa záložky nesie v sebe „túžbu regenerovať sa dávnym, neopakovateľným detstvom“. Pisateľ týchto riadkov vedel, o čom všetkom je táto veta. Vedel zrejme o osude autora a plne chápal, akú silu čerpá písaním o detstve, aby prekonal nielen väzenie a to, čo tam zažil, ale aj načerpal silu do súčasného života. Na čo použil túto energiu?

■ ZÁPALISTÝ STENOGRAF

Ako o tom sám píše, v mladosti bol zápalistým stenografom a ne-

skoršie sa začal venovať dejinám stenografie, osobitne na Slovensku. Objavil príbeh slovenského vedeckého stenografa prof. Černého z Banskej Bystrice. Ten v roku 1868 odišiel do cárskeho Ruska, navždy sa vysťahoval aj s rodinou do Moskvy. No predtým, v Letopise Matice slovenskej, uverejnil zásadnú stať o stenografii – a tak Rudolf Tibenský našiel nielen človeka, ktorého nazval zakladateľom slovenskej stenografie, ale pri hľadaní prameňov o ňom narazil aj na ďalšieho Slováka v Rusku – rodáka z Liptovského Mikuláša Vladimíra Krivoša. Ten však už bol výhradne ruským stenografom. Slovenská literatúra faktu sa tak mala postupne obohatiť o dielo, ktoré je výnimočným svedectvom vytrvalosti a dômyselnosti v hľadaní, nachádzaní a overovaní svedkov a svedectiev v nesmierne zložitých podmienkach.

■ VÝNIMOČNÉ OSUDY

Výnimočný osud Vladimíra Krivoša priam akoby priťahol výnimočného životopisca Rudolfa Tibenského. Pre dnešného čitateľa je tak mimoriadne zaujímavý nielen samotný Krivoš, nielen samotný Tibenský, ale aj všetok nazhromaždený materiál ako príklad húževnatého, niekoľko desaťročí trvajúceho úsilia, pátrania, hľadania a nachádzania. Sme svedkami nielen výnimočných osudov a diela, ale aj pracovnej metódy autora literatúry faktu. Svedčí o tom skutočnosť, že ešte po desaťročiach sa stal Vladimír Krivoš predmetom rozsiahlych štúdií. V Moskve práve vyšla práca dvoch ruských historikov, ktorí prešli teraz všetky prístupné archívy a dali dovedna prácu Štyridsať rokov v tajnej službe – život a príbeh Vladimíra Krivoša. Hovorí o výnimočnej osobe Slováka, ktorý svoj život zasvätil práci v orgánoch najprv cárskeho a potom bolševického Ruska.

Autor tohto informačného článku požiadal svojich kolegov z ruských elektronických médií, aby mu zistili, čo viedlo súčasných ruských autorov k napísaniu knihy o Vladimírovi Krivošovi? Jeden z autorov, historik Vladlen Izmozik, na to odpovedal: „Vladimír Krivoš bez akýchkoľvek pochybností patril k tej časti slovenskej inteligencie, ktorá snívala o získaní nezávislosti a s nádejou sa obracala smerom k Rusku.“

Rozsiahla publicistika Vladimíra Krivoša je preniknutá odporom k vtedajšej politike Budapešti, k maďarizačnej politike. Možno teda povedať, že V. Krivoš sa ocitol v Rusku takpovediac z ideových dôvodov. No zároveň sa mu tu otvárala možnosť urobiť kariéru, stať sa doslova slávnym mužom – veď bol to vzdelanec, a pochopteľne primerane ctížiadosťivý. Samozrejme príťažlivá bola aj materiál-na stránka štátnej služby v hlavnom meste ruskej ríše v Petrohrade.

No nie všetky fakty, ktoré o sebe uvádzal, sedia, neodohrali sa tak, ako uvádza. Napríklad keď vypukla prvá svetová vojna, svoju národnosť označil za srbskú, prihlásil sa za Srba – zrejme mal jednoznačné dôvody – cárske Rusko podporovalo Srbsko a do vojny proti Rakúsko-Uhorsku vstúpilo práve pre podporu Srbského kráľovstva. Vtedajšie Horné Uhorsko, dnešné Slovensko a Slováci, boli príslušníkmi štátu, ktorý bol vojnovým protivníkom, Rusko s ním bolo vo vojnovom stave a zrejme by skôr či neskôr bol internovaný a sledovaný. V. Krivoš napríklad už v roku 1911 mal svoj osobný automobil, sedemizbový byt a troch sluhov. Bol známy, bol na očiach. Poznali ho práve tak cár Mikuláš II., ako aj po októbri 1917 V. I. Lenin. Osobne ho poznal práve tak predseda ruskej vlády v rokoch 1906 – 1911 P. Stolypin, ako aj po revolúcii zakladateľ a prvý vodca (minister obrany) L. Trockij – Bronštejn.

„Je nevyhnutné pochopiť,“ konštatuje dnes ruský historik V. Izmozik aj pre potreby tohto textu v SNN, že „Vladimír Krivoš bol výnimočne talentovaný človek – a bez Vladimíra Krivoša by obraz predrevolučného a porevolučného Ruska nebol úplný.“

Bratislavskí matičiari k roku vedúcej osobnosti národného hnutia

Nezabúdať na kňaza Andreja Hlinku

Marta BULLOVÁ

Matica slovenská vyhlásila rok 2014 za Rok Svätopluka a Andreja Hlinku. Bratislavskí matičiari zo Starého mesta si tiež pripomenuli 150. výročie narodenia významného človeka, slovenského rímskokatolíckeho kňaza, politika, vedúcu osobnosť slovenského národného hnutia – Andreja Hlinku. O tomto skvelom mužovi slovenských dejín im prednášal prof. PhDr. Róbert Letz, PhD., vedúci Katedry histórie na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave.

Andrej Hlinka sa narodil 27. septembra 1864 v Černovej (dnes súčasť Ružomberka) ako jedno z deviatich detí pltnického faktora Sidora – Hlinku. Po získaní základného vzdelania v rodnej obci vďaka svojmu nadaniu a významnej podpore miestneho učiteľa Holdoša vyštudoval piaristické gymnázium v Ružomberku. V tomto mesiaci často navštevoval svoju blízku rodinu – profesora Karola Krčméryho, a tu si svoje národné uvedomenie upevnil. Vyššie gymnázium absolvoval v Levoči. Teológiu vyštudoval v Spišskej kapitule a 19. júna 1889 ho vysvätili za kňaza. Už v seminári ho poburoval zákaz používania slovenčiny. Spočiatku pôsobil na Orave. Jedným z jeho prvých kaplánskych pôsobísk bolo Základné-Klin, kde sa narodil biskup Ján Vojaššák, ktorého stihol podobný osud, čo sa týka perzekúcií (zomrel 4. 8. 1965 v Říčanech). Hlinka vystriedal mnohé farnosti a všade bol organizátorom spoločenských podujatí a národno-osvetových prednášok. Začiatky jeho politickej angažovanosti sa spájajú s pôsobením vo farnosti Tri Sliacke. Farárom sa stal 2. marca 1905 v Ružomberku. Už v roku 1898 v ružomberskom okrese kandidoval s programom Uhorskej ľudovej strany, ktorý sľuboval riešenie otázok nemaďarských národov. Sľuby tejto strany sa nenaplnili, preto sa s ňou v roku 1901 rozišiel. Začiatkom decembra 1905 sa stal spoluzakladateľom Slovenskej ľudovej strany, ktorá vystúpila s programom všeobecného a rovného volebného práva, národnostného zákona, bojom proti úžere a vysťahovalectvu.

■ SUSPENDÁCIA A VÄZNENIE

Spišský biskup Alexander Párvy Andreja Hlinku za to 4. mája 1906 suspendoval z farského úradu a 18.

júna 1906 po obvinení zo svätokupectva pri získaní ružomberskej fary ho zbavil výkonu kňazského povolania. Koncom júna 1906 ho v Ružomberku uväznili a v následnom politickom procese súdili spolu s päťnástimi spoločníkmi. Jeho obhajobu základných práv slovenského národa označili za poburovanie proti Maďarom. Odsúdili ho na dva roky väzenia, tisícpäťsto korún pokuty a šesťstoosmedsiat korún súdnych trov. Ešte pred nastúpením do väzby došlo v jeho rodnej obci Černová ku kríprelievaniu. Černovčania čakali, že sa zúčastní na posviacke ich nového kostola. Termín vysviacky sa určil v čase, keď prednášal na Morave a v Čechách. Pri pokuse o násilnú posviacku kostola 27. októbra 1907 sa stala tragédia. Uhorskí žandári zastrelili päťnásť ľudí. Udalosť pred celým svetom odhalila pravú tvár uhorskej vlády a útlak slovenského národa.

■ ĎALŠIE REPRESIE

Hlinka si odpykal vyššie dvojmesačný trest (vrátane väzby cez Vianoce 1907) v segedínskom väzení. Počas väzby ho v ďalšom procese 4. mája 1908 v Bratislave odsúdili na rok a pol väzenia a pokutu tisícšesťsto korún. Celková výška trestu bola neskôr stanovená na dva roky a deväť mesiacov väzenia. Spor Hlinku s Párvy m riešil aj Vatikán a 27. februára 1909 jeho suspendovanie nepotvrdil. Párvy ho musel zrušiť. Andrej Hlinka sa o tom dozvedel vo väzenskej cele.

Koncom júla 1913 vystúpil zo Slovenskej národnej strany, obnovil Slovenskú ľudovú stranu a stal sa jej predsedom. Prvá svetová vojna však zabránila strane vyvinúť väčšiu činnosť, ale aj tak sa od roku 1916 činnosť SLS aktivizovala.

Andrej Hlinka nepoľavoval v aktivitách a činnosti. V roku 1907 sa stal zakladateľom Ľudovej banky (funkciu predsedu jej správy prevzal až v roku 1910). Pôsobil aj vo vedení Slovenskej národnej strany. V Ružomberku založil slovenskú knihtačiarňu Lev, ktorej cieľom bolo nábožensky, kultúrne a národne formovať slovenských ľudí, bol jedným zo signatárov Martinskej deklarácie z 30. októbra 1918, spoluaautorom Memoranda slovenského národa a účastník Parížskej mierovej konferencie 20. septembra 1919. V máji roku 1918 na porade dvadsiatich piatich významných slovenských politikov v Martine prispel k rozhodnutiu aktivizovať sa pre česko-slovenskú orientáciu. Bol účastníkom a spoluzakladateľom Slovenskej národnej rady v Martine 30. októbra 1918, ktorá sa vyslovila za vznik česko-slovenského štátu. Stal sa členom výkonného výboru SNR. Z tých dní je známy jeho výrok: „Tisícročné manželstvo s Maďarmi sa nevydarilo. Musíme sa rozísť.“

■ PROGRAM AUTONómIE

Protikatolícka orientácia v Čechách, ale i na Slovensku bola podnetom na to, že v decembri 1918 v Žiline sa obnovila Slovenská ľudová strana. Zastával v nej predsednícku funkciu až do svojej smrti. Základným bodom programu bola autonómia Slovenska v rámci Česko-slovenskej republiky, vychádzajúca z existencie svojbytného historického slovenského národa. Autonomistický program sa opieral o Pittsburskú dohodu z 31. mája 1918. Keď nenašiel pre autonomistické požiadavky pochopenie u centralistickej československej vlády v Prahe, v roku 1919 podnikol spolu s F. Jehličkom a Š. Mnohoľom cestu na mierovú konferenciu do Paríža,

kde predložili otázku autonómie Slovenska na medzinárodné fórum. Tento krok však v konečnom dôsledku nebol úspešný. Po návrate na Slovensko ho zaistili a sedem mesiacov internovali v Česku. Na slobodu ho prepustili až koncom apríla 1920, keď bol zvolený za poslanca. Po oživení Matice slovenskej v roku 1919 sa stal členom jej výboru a v roku 1920 ho zvolili aj za predsedu Spolku sv. Vojtecha. Túto funkciu zastával až do roku 1938.

Slovenskú ľudovú stranu, ktorá mala od roku 1925 názov Hlinkova slovenská ľudová strana, volila v medzivojnovom období väčšina voličov slovenskej národnosti. Hlinka bol v rokoch 1918 – 1938 jej poslancom v pražskej Poslaneckej snemovni a v rokoch 1921 – 1938 predsedom jej parlamentného klubu. Dokázal zamedziť vonkajším i vnútorným pokusom rozložiť stranu. Prežil niekoľko pokusov o atentát (trebárs 2. mája 1919 na fare v Ružomberku, 12. júna 1921 na zhromaždení v Krupine).

■ ZA SLOVENSKÚ VEC

Hlinka bol výborný organizátor a rečník. Pre jeho utrpenie za slovenskú vec, autoritu v strane a patriarchálny zjav sa stal symbolom zápasu za práva slovenského národa. Za svojho priameho ideologického nasledovníka považoval Karola Sidora. Dvadsaťateho piateho apríla 1939, teda už po vzniku prvej Slovenskej republiky, schválil Slovenský snem zákon č. 83/1939 Zb. Podľa §1 tohto zákona sa Andrej Hlinka zaslúžil o slovenský národ. Túto vetu vytesali do kameňa a umiestnili v budove Slovenského snemu. Telesné pozostatky A. Hlinku najprv uložili na ružomberskom cintoríne a 31. októbra 1938 slávnostne preniesli do mauzólea pri ružomberskom farskom kostole. Pred príchodom Červenej armády ich v marci 1945 odviezli na neznáme miesto na Slovensku.

Počas celého obdobia autonómie Slovenska a prvej Slovenskej republiky sa šíril Hlinkov kult. Jeho meno niesli organizácie Hlinkova mládež, Hlinkova garda, aj keď Hlinka nemal vplyv na ich založenie ani vedenie. Po roku 1948 patril medzi tie slovenské osobnosti, ktoré mali byť vymazané z historickej pamäti národa.

ka noc prichodzí..., ktoré sa uskutočnilo 7. 4. 2014 o 17.30 hodine v koncertnej sieni Reduty v Spišskej Novej Vsi. Podujatie organizuje D MS Spišská Nová Ves spoločne s Úniou žien Slovenska a s ďalšími kultúrospoločenskými organizáciami v meste Spišská Nová Ves.

MATICNÁ POCHÔDZKA – (KOŠICE) – Záujmový odbor regionalistiky MS, ZO etiky a vlastenectva MS a MO Matice slovenskej Košice vás pozývajú na matičnú pochôdzku Dobrovoľníci slovenského národného vojska 1848 – 1849 v Košiciach pri príležitosti 165. výročia udalosti. Pochôdzka sa uskutoční 23. 3. 2014 (nedeľa) od 15. hodiny. Zraz pri soche Immaculata, Hlavná 68, Košice.

LITERÁRNA JAR ONDREJA ČILIAKA – (PRIEVIDZA) – Trenčiansky samosprávny kraj, Hornonitrianska knižnica v Prievidzi a Miestny odbor Matice slovenskej v Prievidzi vyhlasujú 11. ročník literárnej súťaže pre žiakov základných škôl Literárna jar Ondreja Čiliaka. Uzávierka súťaže je 7. 4. 2014. Téma prác je ľubovoľná. Súťaž je určená pre kategóriu mladších žiakov (8 – 10 rokov) a pre kategóriu starších žiakov (11 – 15 rokov) v písaní poézie a prózy. Práce treba doručiť na adresu Hornonitrianska knižnica v Prievidzi, Záhradnícka ulica 21, Prievidza. Viac info na www.matica.sk.

ho hodnotiť, pretože rozvoj čitateľskej gramotnosti sa pokladá za základnú kompetenciu pre celoživotné vzdelávanie. Organizátorom karnevalu bola Hornonitrianska knižnica v Prievidzi v spolupráci s Miestnym odborom Matice slovenskej v Prievidzi.

Viera ŠINSKÁ

DRUHÝ ROČNÍK REPREZENTAČNÉHO MATIČNÉHO PLESU – (NITRA) – V Dome Matice slovenskej v Nitre sa 22. 2. 2014 konal už druhý ročník Reprezentačného matičného plesu. Podujatie bolo určené pre všetkých matičiarov z okresu Nitra, Šafa, Zlaté Moravce a Topoľčany, no zúčastniť sa na ňom mohla i širšia verejnosť. Na organizovaní sa podieľala Okresná rada MS v Nitre, ktorej predsedom je Ing. arch. Juraj Gajdoš spolu s Domom MS v Nitre na čele s riaditeľkou Ing. Máriou Mihálikovou. Večerom nás moderátorsky sprevádzala Oľga Csakayová a do tanca hrala živá hudba. Svojou návštevou nás poctil aj predseda Matice slovenskej Ing. Marián Tkáč, PhD. Zásluhou spolupráce členov OR MS v Nitre a D MS Nitra bola príprava a samotný priebeh plesu na veľmi dobrej úrovni a účastníci sa zabávali až do skorých ranných hodín.

Michaela KARÁČOVÁ

VELKA NOC PRICHODZÍ... – (SPIŠSKÁ NOVÁ VES) – Srdečne vás pozývame na predveľkonočné stretnutie rodín pod názvom Veľ-

Odborná výtvarná a literárna porota Bibiany – medzinárodného domu umenia pre deti a Slovenská sekcia IBBY (International Board on Books for Young People/Medzinárodná únia pre detskú knihu) vyhlásili výsledky súťaže Najkrajšia detská kniha jesene 2013 a Najlepšia detská kniha jesene, do ktorej dvanásť slovenských vydavateľstiev prihlásilo dvadsaťsedem titulov. Medzi víťaznými bola aj kniha Ondreja Sliackeho Divy Slovenska nielen pre deti, ktorú vydala Matica slovenská.

Edičný program Matice opäť zabodoval

Prerозprávanie antických príbehov Dafnis a Chloé do jazyka detí z pera Beáty Panákovovej, Kozliatka od Márie Rázusovej-Martákovovej a Jaroslavy Blažkovej s ilustráciami Vlada Krála z vydavateľstva Buvik a Môj dedko Rýchly šíp od Marty Hlušikovej, ktorú ilustrovala Eva Švrčková a vydalo Vydavateľstvo Slovart – to sú ocenené tituly v súťaži o Najkrajšiu detskú knihu jesene 2013. V kategórii najlepšie detské knihy jesene zvíťazilo dielo Ondreja Sliackeho Divy Slovenska nielen pre deti, ktoré vydala Matica slovenská. Ďalšie priečky patrí dvom dielam z vydavateľstva Perfekt – Cestovanie časom od Jany Šimulčíkovej a prerозprávaný antický milostný román z pastierskeho prostredia (pastorále) Dafnis a Chloé.

Súťaž o najkrajšie detské knihy vznikla v roku 1990 na podporu vydávania výtvarne hodnotných kníh pre deti a mládež. V roku 1991 k nej pribudlo aj hodnotenie literárnej zložky – súťaž o najlepšie detské knihy, kde tentoraz zabodoval aj edičný program národnej ustanovizne. V súťaži sa pravidelne hodnotia knihy vydané na jar, v lete, na jeseň a v zime daného roka.

(se)

Ondrej Sliacky: Divy Slovenska nielen pre deti alebo Vlastiveda ako lusk

Vlastiveda sa dá napísať aj inak, najmä ak ju píše majster spisovateľ a píše ju so srdcom... Kniha Ondreja Sliackeho je vlastivedou, ktorá sa číta na jeden dúšok. A nájdete v nej celý svet! V Holiči môžete obdivovať tajuplné megality ako zo Stonehenge, v dedinke neďaleko Žiliny objavíte Sixtínsku kaplnku, na Kysuciach sa dotknete kamenných gúl, ktoré priniesli mimozemšťania, v Liptovskom Mikuláši nájdete muzikanta, ktorý hral Jánošíkovi, v najmenších veľhorách sveta stretnete kamzika, ktorý vymyslel Európsku úniu, v Štiavici človeka, čo vybudoval technické zázraky, aké svet predtým nepoznal, v Dunaji vylovíte sumca, čo vozil cisárovnu Máriu Teréziu... A ešte veľa iných zázrakov objavíte v tej čarovnej krajine pod Tatrami...

Knihu si môžete objednať na internetovej stránke www.vydavatel.sk alebo telefonicky na čísle 043/490 68 72

TELEGRAFICKY Z MIESTNYCH ODBOROV

KROJE DNES – (FILAKOVO) – Ľudový kroj sa už dnes bežne nenesie, ale mnohým ľuďom ešte pár kusov v šatníku ostalo. Obliekajú si ich na rôzne slávnosti, ktoré dodržiávajú ako pekné tradície v niektorých mestách a dedinách. Niekoľko unikátnych kúskov nájdeme aj v súkromných zbierkach nadšencov, ktorí tejto vášni prepadli. A práve z takejto zbierky pána Jána Ivaniča v Dome Matice slovenskej vo Filakove pripravili výstavu. Pre širokú verejnosť sa tak naskytla možnosť vidieť oplecká, lajbiky i mondoly, ktoré sa kedysi nosili v Ábelovej. Vernisážou, ktorej súčasťou bola aj prehliadka svadobného kroja, sa otvorila návštevníkom nádherná časť našej histórie. Vyšivaná, farebná, jedinečná. Práve taká, aké sú naše kroje. Okrem odevných súčastí sú tu vystavené aj svadobné uteráky, s vyšivkou na ráme i križikom, ale i s motívom priamo vtkaným do plátna. Sú tu šatky na kont, obrusy i kútne plachty či čepiec vyšivovaný korálikmi. A tak veru je čo obdivovať. Na stenách i po stoloch skvie sa tu tradičná krása. Krása šikovných rúk a obyčajnej, no nekonečnej ľudskej tvorivosti.

Alena REZKOVÁ

LITERÁRNY KARNEVAL – (PRIEVIDZA) – K fašiangovému obdobiu neodmysliteľne patrí veselá zábava na plesoch alebo karnevaloch.

Tak je to aj v Prievidzi, kde sa stalo tradíciou, že práve v tomto období ožívajú v Hornonitrianskej knižnici rozprávkové postavy a obľúbení hrdinovia z detských kníh. Dvadsaťateho siedmeho februára sa uskutočnilo podujatie s názvom Literárny karneval, ktoré bolo určené pre deti 2. a 4. ročníka základných škôl. Deti si svoje masky mohli vyrobiť samy alebo aj za pomoci rodičov. Tento rok navštívili knižnicu napríklad včielka Maja, Popoluška, lúčna víla a anjeli. Pozvanie prijal aj pirát z ďalekého Karibiku, námorník Kapko či náčelník Winnetou. Karnevalový sprievod literárnych postavičiek, spojený s predstavovaním masiek, posudzovala odborná porota. Jej úlohou bolo pozorné hodnotenie predstavovania masiek, ich výroby, odpovedí na súťažné otázky a celkovej aktivity. Tým najlepším porota s radosťou odovzdala knižné ceny, ktoré do súťaže venoval Miestny odbor Matice slovenskej v Prievidzi. Ostatné deti si odniesli drobné odmeny ako perá a ceruzky, ktoré im venovala knižnica. Nasledovala tanečná zábava a občerstvenie. Nielen deti odchádzali spokojné, ale radosť z predstavenia a kreativity detí mali aj organizátori. Cieľom tohto podujatia bolo vytvorenie pozitívneho vzťahu k čítaniu, podporenie kreatívneho myslenia detí, rozvinutie ich schopnosti interpretovať prečítaný text a zároveň

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Podme voliť!

V Očovej sme si minulé nedeľu pripomenuli 330. výročie narodenia slovenského polyhistora Mateja Bela, na Bratislavskom hrade sme otvorili Rok kráľa Svätopluka pri príležitosti 120. výročia od jeho smrti. Už len vysoké čísla pri jubileách hovoria o dejinnosti nášho národa. Ktorý je mladý a dávnoveký zároveň.

Pred štyrmi rokmi, hneď po voľbách, jednou z prvých starostí nového predsedu parlamentu, liberála, ba možno libertariána, bolo odstránenie sochy, ktorú tesne predtým odhalili vtedajší i terajší traja najvyšší slovenskí predstavitelia: Gašparovič, Paška, Fico. Áno, je veľmi dôležité voliť a správne voliť, priatelia, a to aj v týchto prezidentských voľbách!

Nový pán Bratislavského hradu vtedy spochybnil Svätopluka: „Nejde o nijakého kráľa, Slováci nikdy predsa kráľov nemali,“ perli mladá vedomkyňa: „Dá sa preukázať, že nejde o sochu Svätopluka, ale len o dohodu, že ho tak budeme nazývať...“ Nuž, takí nám vládli, vzali Svätoplukovi titul kráľ i dvoramenný kríž zo štítu. Akoby netasil meč za dvojkríž – ktorý vďaka nemu je aj v znaku Lotrinska a aj vďaka nemu bojoval pod ním de Gaulle proti nemeckým nacistom – ale nebodaj proti nemu!

Každá z generácií žijúcich na tomto posvätnom území má svoju nezastupiteľnú rolu v budovaní slovenskosti. Naša generácia je povolaná oprášiť a vyvetrať naše dejiny. Prestať konečne hľadiť na ne očami Berlína, Prahy či Budapešti. Stadiaľ, od Dunaja, vyzerajú úplne inak. Musíme prestať veriť „mladým dámam“ i „starým koryfejom“! A vyhybať sa šíriteľom myšlienok na hony vzdialených našim tradíciám, hlásateľom nových ciest: libertariánom či scientológom.

Učme naše deti našim slovenským dejinám! A okrem toho ešte – v sobotu podme voliť a voľme správne. Ide o veľa: o budúcnosť nás i našich detí! Podporme toho, kto podporuje Maticu, jej zakladajúceho člena.

PREDPLATNÉ NA ROK 2014

Ročné predplatné 26 €

Polročné predplatné 13 €

Slovenské národné noviny si môžete objednať aj na

adrese

snnredakcia@matica.sk

aj na na tel. čísle

043 / 4012 837

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska

Spod spravodajského pera

■ ŠKOLÁCI NA NÁVŠTEVE

Na dvakrát po dve triedy privítali 12. marca v michalovskom Dome Matice slovenskej (D MS) – spolu šesťdesiat detí s učiteľmi. Najprv sa im prihovorila riaditeľka D MS Mária Kušnírová. Potom im pracovníčka Karin Obšatníková porozprávala o histórii Matice slovenskej (MS), čo zvlášť dobre doplnilo učebné osnovy ôsmakov, ktorí sa na hodine dejepisu o MS slovenskej učia. Zopakovali si, kedy a kde bola MS založená, akých mala predsedov. Pracovníčky D MS žiakom predstavili súčasnú MS a jej orgány, osobitne terajšieho predsedu Mariána Tkáča, aké má vzdelanie, kde pracoval, aké zásluhy má na zavedení slovenskej koruny po vzniku našej samostatnej republiky, že jeho podpis je na bankovkách, spomenuli aj jeho literárnu tvorbu. Ukázali im budovu MS, znak MS a jeho porovnanie so štátnym znakom SR, pripomenuli hymnu MS, informovali ich o hlavných podujatiach MS tohto roku. Nechýbal ani krátky vedomostný kvíz, ktorý aj vyhodnotili. Potom im riaditeľka M. Kušnírová predstavila D MS v Michalovciach – kedy bol založený, kto boli jeho riaditelia, informovala ich o Mladej Matici, jej podujatiach a ako sa stať jej členom. Hovorila tiež o akciách D MS v tomto roku a zvlášť aj o pripravovaných súťažiach. Spomenula im však i významné vlnajšie podujatia (napríklad k storočnici významného michalovského rodáka G. Zvonického) v pamätných izbách v zemplínskom regióne, ktoré môžu v rámci exkurzie navštíviť a spoznať v nich ďalšie veľké osobnosti regiónu, ako bol Mons. František Fuga či Viliam Gaňo, Pavol Horov, ktorého storočnicu si tento rok pripomenieme. Hovorilo sa aj o výstavách, ktoré D MS plánuje v tomto roku, i o výročiach – žiaci sa dozvedeli, že rok 2014 vyhlásila Matica slovenská za Rok kráľa Svätopluka a Andreja Hlinku, pretože uplynulo práve 120 rokov od smrti kráľa Svätopluka a 150 rokov od narodenia A. Hlinku. M. Kušnírová ich oboznámila aj s možnosťou zapojiť sa do literárnej a výtvarnej súťaže Svätoplukovo kráľovstvo oživa, dostali propozície a prihlášky do súťaže aj informáciu o Matičnej eseji na tému odkaz A. Hlinku či o súťaži Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko. Zaujala ich aj možnosť prihlásiť sa do letného tábora MS vo Vysokých Tatrách i do súťaže, ktorú organizuje D MS. Jeho pracovníčky na-

vrhli deťom aj učiteľom, aby organizovali zájazdy do Martina, navštívili MS, Národný cintorín najvýznamnejších slovenských osobností, Slovenskú národnú knižnicu (SNK) a iné pamätihodnosti našej národnej histórie, ale aj Bratislavu a Hrad, kde na hradnom nádvorí stojí socha kráľa Svätopluka. V michalovskom Dome Matice slovenskej sa takéto návštevy školákov a mladých ľudí už stali tradíciou a využíva ich čoraz viac škôl. D MS plánuje ponúknuť takúto možnosť aj školám a mladým ľuďom z regiónu, teda mimo Michaloviec, spojenú s návštevou spomínaných pamätných izieb významných zemplínskych rodákov. Od poznania histórie a tradícií vlastného regiónu sa odvíja totiž aj budovanie vzťahu k celej našej vlasti.

Kamila CHILOVÁ

■ AKÝ BOL KRÁĽ SVÄTOPLUK

V rámci Roka kráľa Svätopluka pripravil MO MS a Literárny klub OMEGA pri Verejnej knižnici Michala Rešetku v Trenčíne pod týmto názvom stretnutie so spisovateľom Drahoslavom Machalom, členom výboru Matice slovenskej. V úvode rozvinul myšlienku pripomenutia 120 rokov od smrti kráľa Svätopluka, ktorá vzišla na pôde Matice slovenskej. V plodnej diskusii odpovedal okrem iného aj na otázky súvisiace so sochou kráľa Svätopluka od majstra Jána Kulicha. Pritomných, ktorých bola plná zasadačka knižnice, zaujímali aj názory historikov na to, či bol Svätopluk kráľom alebo nie. Pán Machala aj keď nie je historik, dokázal erudovane, pohoťovo a najmä zaujímavo odpovedať tak, že podujatie trvalo vyše dvoch hodín. Pritomných oboznámil aj so slávnosťou pripravovanou na 19. marec na Bratislavskom hrade. Srdečne pozval nielen matičiari, ale i všetkých vlastencov, čo sa ako Slováci cítia. Súčasťou stretnutia bola tematická výstava Kráľ Svätopluk v literatúre. Zostáva veriť, že prítomní odchádzali s vedomím, že si rozšírili a zopakovali o kráľovi Svätoplukovi svoje znalosti. Niektorí sa možno zamysleli nad tým, prečo v našej histórii zostane kráľ Svätopluk slávnym panovníkom.

Jana POLÁKOVÁ

■ FAŠIANGOVÁ ZÁBAVA

Výročná členská schôdza Miestneho odboru Matice slovenskej sa ko-

nala 1. 3. 2014 v Ivanke pri Nitre. Na schôdzi sa zúčastnila aj riaditeľka Domu MS v Nitre Ing. Mária Miháliková a predseda Okresnej rady MS v Nitre Ing. arch. Juraj Gajdoš. Oba sa prihovorili našim matičiari a informovali o vzájomnej spolupráci a najbližších pripravovaných podujatiach. MO MS Ivanka pri Nitre pre matičiari a sympatizantov Matice slovenskej zorganizoval fašiangovú zábavu, ktorá nasledovala hneď po ukončení schôdze. Do tanca hrala hudobná skupina Gladys. Večer už tradične sprijemnilo aj vystúpenie miestneho súboru Ivancanka pod vedením pani Anny Majdánovej. Pochovanie basy symbolizovalo ukončenie fašiangového obdobia, po ktorom nasledoval smútočný kar trvajúci až do neskorých nočných hodín. Tohtoročná fašiangová veselica sa opäť tešila záujmu všetkých prítomných a toto už tradičné podujatie MO MS v Ivanke pri Nitre určite opäť zorganizujeme aj na budúci rok.

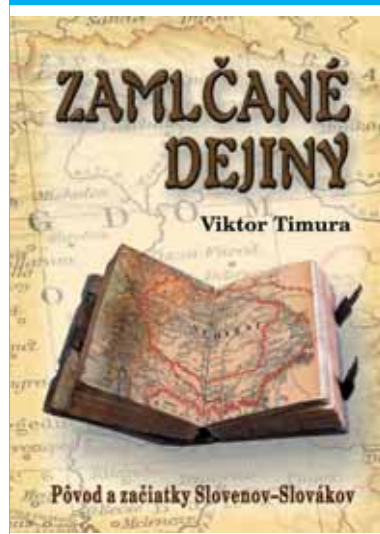
Margita RAČKOVÁ

■ SLOVENSKÝ DEŇ V SEČOVCIACH

Slovenský deň so slávnostným otvorením slovenskej izby sa konal 18. marca v Materskej škôlke Jarná 20 v Sečovciach. Podujatie pripravili MŠ Jarná ako kolektívny člen MO MS v Sečovciach a mesto Sečovce. Pritomných privítala o zámere podujatia porozprávala riaditeľka materskej školy Viera Haščáková, odznali slávnostné príhovory predsedu MS Mariána Tkáča, zástupcu primátora mesta Sečovce Jána Dobránskeho, vedúcej Referátu kultúry, športu a kultúrnych zariadení mesta Sečovce a členky výboru MS Ingrid Lukáčovej a predsedníčky MO MS v Sečovciach Jany Čižmárovej. Stuhu do slovenskej izby slávnostne prestrihol predseda MS Marián Tkáč, a tak ju sprístupnil pre verejnosť. Spolupráca medzi MŠ Jarná, Maticou slovenskou a mestom Sečovce bola po ideovej, organizačnej i finančnej stránke vynikajúca. Kolektívni členovia Miestneho odboru Matice slovenskej v Sečovciach s účinkujúcimi matičiarmi z MO MS v Košiciach sa priblížili k detskému srdcu, zaštepili doň lásku k rodnej vlasti a slovenskej ľudovej kultúre. Nech každý štep prinesie dobré ovocie.

Ingrid LUKÁČOVÁ

SÚŤAŽ

o knihu Viktora Timuru Zamlčané dejiny

Zamlčovanie našej najstaršej minulosti je dôsledkom zaťaženosti historikov a západnej, dnes euroatlantickej civilizácie, jej politických reprezentácií s faustovským princípom – princípom lovcov predátorov, založeným na expanzii, výbojoch a parazitovaní na bohatstve iných. Korisť z výbojov umožnila západnej civilizácii bohatnúť a rýchlejšie napredovať. Následky výbojov sú žalostné. Vyvrážané a zdedimované mnohé spoločenské, rozrušené vzťahy a väzby porazených, podmanených a ozbiňaných národov s deštrukciou ich prirodzeného vývoja a zavedením pomerov, ktoré znemožnili žiť ľuďom v primeraných podmienkach dôstojných člo-

veku. Zamlčovanie viacerých skutočností v historických udalostiach, a tých čo sa na nich zúčastňovali, vyplývalo z glorifikácie európskej historiografie o poslaní a víťaznom ťažení románsko-germánskych národov, o ich nadradenosti, a vydedením Slovanov z európskych dejín pri formovaní dnešnej Európy.

Súťažná otázka: Napíšte názvy ďalších aspoň troch kníh autora Viktora Timuru.

Správne odpovede posielajte na adresu redakcie do 15. apríla 2014. Dvaja vyžrebovaní výhercovia získajú knihu Viktora Timuru Zamlčané dejiny.

PRIPOMÍNAME SI

29. marca

– päťstôpätidesiat rokov od korunovácie Mateja Korvína v Stoličnom Belehrade za uhorského, teda aj nášho kráľa (1464)

– pred desiatimi rokmi odovzdali zástupcovia slovenskej vlády vo Washingtone ústavnými činiteľmi ratifikované listiny a Slovenská republika sa týmto dňom stala riadnym členom Severoatlantického paktu (NATO)

30. marca

– pred sto deväťdesiatimi rokmi sa v Zemianskom Podhradí narodila Adela Ostrolúcka (1824 – 1853), dcéra sudcu kráľovského senátu v Pešti, príslušníka zemianskeho rodu z Ostrej Lúky pri Zvolene, ktorá sa neskôr stala životnou láskou Ľudovíta Štúra

– stotridsať rokov, čo vznikla v USA prvá slovenská evanjelická farnosť; stalo sa tak v roku 1884 v meste Streator v štáte Illinois, už o rok vznikli dve katolícke, jedna v tomto meste a druhá v Hazeltone (Pensylvánia), a potom sa už rodili jedna za druhou najmä vo východných štátoch USA; do vypuknutia prvej svetovej vojny ich v Spojených štátoch bolo dvestosedemdesiat

– sedemdesiatich piatich rokoch sa dožíva básnik, esejista, prekladateľ a literárny vedec Vlastimil Kovalčík; v básňach je myšlienkovito podnetný, v esejach sa venoval najmä rodnému Zamaguriu a návratom do jeho minulosti, v prekladoch osobitne poľským autorom a vo vede dielu Sama Bohdana Hroboňa

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi (1919) sa zmenil jeden z najstarších učiteľských inštitútov v Uhorsku Magyar királyi állami tanítóképezde (Štátny učiteľský ústav Uhorského kráľovstva) v Modre na Prvý slovenský učiteľský ústav

31. marca

– pred sto dvadsiatimi piatimi rokmi sa v Brezovej pod Bradlom narodil náš významný politik a vynikajúci diplomat obdobia medzi dvoma svetovými vojnami Štefan Osuský (1889 – 1973), ktorý vyrástol v prostredí slovenských vysťahovalcov v USA a po vzniku republiky bol čs. veľvyslancom v Londýne a Paríži

– osemdesiatich piatich rokoch by sa dožil prof. Hvezdoň Kočtúch (1929 – 1994), významný slovenský ekonóm, v šesťdesiatych rokoch podporoval demokratické snahy A. Dubčeka v politike a ekonomike, po novembri 1989 bol zakladajúcim členom spoločnosti NEZES – Nezávislí ekonómovia Slovenska

– speváčka Zdenka Predná oslavuje tridsiatku

1. apríla

– tristodvadsať rokov od narodenia Samuela Hruškovica (1694 – 1748), stredovekého spisovateľa s ťažiskom tvorby v náboženskej literatúre, ale veľkú hodnotu pre poznanie našich dejín majú jeho memoáre

2. apríla

– sedemdesiat rokov od smrti skladateľa a skvelého organistu Mikuláša Moyzesa (1872 – 1944)

4. apríla

– stopäťnásť rokov, čo sa v Gbeloch narodil známy slovenský chirurg, skvelý operatér, autor mnohých odborných diel i pamäti Chirurg spomína, organizátor vodných športov prof. MUDr. Konštantín Čársky (1899 – 1987)

(jč)